

Holoveň Česká na Volyni

Obsah

Holoveň Česká na Volyni	1
Úvodem	4
Holoveň Česká	6
Vzpomíná Bohumil Janča	8
<i>I. Antonovka</i>	8
<i>II. Na Holovni</i>	9
<i>III. Represe 1938 - 39</i>	12
<i>IV. Okupace 1941-1944</i>	13
<i>V. Osvobození</i>	17
<i>VI. V Rudé armádě</i>	20
<i>VII. V ČSR</i>	23
Vzpomíná Marie Živná	24
Vzpomíná Vladimír Vojta	29
Vzpomíná Vladimír Nosek	34
Vzpomíná Vladimír Pič (zaznamenal plk. v. v. Dr. Ladislav Běhounek)	36
Vzpomíná Jiřina Pulerová	38
KLAUDIJA.....	38
Višňový sad.....	39
Jesle.....	40
Štěpnice.....	41
Nový domov.....	41
Závěrem	43
Holoveňská kapela Josefa Roubala r.1934	46
Domobrana - istrebky* r. 1946	46
Holoveň Česká, školní mládež ročník 1924-29	47
Autoři vzpomínek:	48
Opravy, vysvětlivky, doplňky k brožurce „Holoveň Česká na Volyni“	49

Autoři vzpomínek:

Bohumil Janča

Marie Živná (roz. Jančová)

Vladimír Vojta

Vladimír Nosek

Vladimír Pič (Ladislav Běhounek)

Jiřina Pulerová

**Vzpomínky zaznamenal B. Janča,
jazykovou úpravu provedla Jiřina Pulerová**

První vydání 2009

Úvodem

Něco málo z historie vystěhovalectví i reemigrace. Bývalá carská Volyňská gubernie je velká asi jako Čechy, měla společnou hranici s Rakousko- Uherskem, do ní a jejího okolí od roku 1868 směřoval vystěhovalický proud. Na Volyni v r. 1939 žilo kolem 40 000 Čechů v 638 obcích.

Co Čechy z vlasti vyhánělo? Bezzemky bída, drobné zemědělce relativní nedostatek půdy, řemeslníky lákala touha po lepším uplatnění, středně majetné snaha po lepší existenci a všechny vyháněl germanizační tlak zejména v ekonomické oblasti. Jistý význam mělo i zrušení severovýchodních Čech způsobené prusko- rakouskou válkou v r. 1866.

Co Čechy do Ruska lákalo? V jihozápadních guberniích impéria, ke kterým patřila také Volyňská gubernie, po zrušení nevolnictví v r. 1861 a po potlačení polského osvobozenického „ lednového“ povstání v r. 1863 bylo levně na prodej mnoho lesů, orné i jiné půdy.

Hlavní příčinou nabídky a nízké ceny půdy byla neschopnost šlechticů ve změněných podmínkách své velkostatky výnosně obhospodařovat a dále to, že carská vláda levně prodávala velkostatky, které konfiskovala polským šlechticům, účastníkům potlačeného povstání.

Carská vláda a car přistěhovalectví z Evropy podporovali. Vítili zejména příliv protestantů, protože se tím v těchto pohraničních, vždy sporných, oblastech posiloval nekatolický, tj. protipolský živel.

Amerika byla za oceánem a kromě toho v důsledku občanské války značně přistěhovalectví omezila, kdežto Rusko mělo s Rakousko - Uherskem společnou hranici, přistěhovalci tam mohli jet vlakem až do pohraniční stanice Brody, nebo koňským spřežením což trvalo nejdéle šest týdnů.

Příslušnost k české národnosti již tehdy v Rusku něco znamenala a zároveň ovšem zavazovala. Svůj význam měly i tehdejší všeslovanské a proruské sympatie mezi slovanskými národy v Rakousko- Uhersku.

Takto byly vytvořeny základní předpoklady pro přistěhovalectví Čechů do Ruska.

Vystěhovalectví nejvýznamněji ovlivnil František Palacký a první organizátoři emigrace František Příbyl s Josefem Oličem. F. Palacký se v roce 1867 zúčastnil v čele sedmadvacetičlenné české delegace Všeruské etnografické výstavy v Moskvě. Více než o výstavu šlo o setkání významných slovanských osobností, především ze států mimo Ruskou říši, aby se posílily panslavistické tendence. F. Palacký jednal mimo jiné se členy vlády o možnostech imigrace Čechů do Ruska. Byl přijat carem Alexandrem II. A možná, že při této audienci byla vznesena tato otázka.

Konkrétní organizace se ujal bývalý správce jednoho ze schwarzenberských panství František Příbyl narozený v Třeboni, který se při hledání zaměstnání uchytil ve Varšavě u polské zprostředkovatelské firmy a tam se seznámil s neuvěřitelně příznivými podmínkami pro nákup lesů a půdy ve Volyňské gubernii. V Čechách intenzivně agitoval přesto, že rakouská vláda tomuto vystěhovalectví nepřála. Spolu s bývalým učitelem J. Oličem, který pocházel z Řevničova na Rakovnicku, zakoupili v roce 1868 velkostatek Hlinsk v rovenském újezdě o rozloze 1797 hektarů a již v roce 1868 na rozparcelovaném velkostatku hospodařilo 126 rodin přistěhovaných z Čech.

V prvních letech kolonizace postupovala velmi rychle, za deset let Češi založili nebo se přistěhovali do více než 100 obcí. V dalších letech byly velké půdní plochy pro vznik obcí obsazeny a přistěhovalectví ustalo, nastalo rozptylování Čechů do ukrajinských obcí.

Rižským mírem byla Volyň v roce 1921 rozdělena na polskou (západní) a sovětskou (východní) část, rozdělení trvalo od r. 1921 do r. 1939.

Těsně před reemigrací v roce 1947 žili Češi na celé (západní a východní) Volyni v 638 obcích. Z toho 109 obcí bylo zcela českých, 152 obce byly národnostně smíšené a v 377 obcích byli Češi v naprosté menšině.

Po vzniku Československa se Češi snažili z Volyně přestěhovat do původní vlasti, protože již měli „kam a proč jít“. Vláda však byla toho názoru, že reemigrace s ohledem na situaci ČSR po první světové válce není možná.

Údajně první oficiální žádost o reemigraci předložili vojáci prezidentu dr. E. Benešovi v roce 1943. Jednání o mezivládní dohodě mezi ČSR a SSSR byla zahájena na podzim v roce 1945, ale až na žádost prezidenta dr. E. Beneše z března 1946 adresovanou J. V. Stalinovi byla smlouva dne 10.7.1946 v Moskvě podepsána. První transport vyjel z Dubna 30.1.1947 a celý transfér byl proveden za pouhých 109 dnů.

Do staré vlasti se vrátilo 9 712 rodin.

Zpracováno podle publikace Jiřího Hofmana Češi na Volyni.

Holoveň Česká

Vesnice Holoveň Česká na Volyni byla založena v roce 1904 Čechy podle plánu stavitele. Přiléhala k sousední ukrajinské vesnici Holovli. Děлил je jen potůček. Ulice byly rovné a kolmé, jen dolejšek byl trochu rozházený. Jako každá česká vesnice na Volyni se lišila od ukrajinských výstavnějšími budovami, obklopenými sady a květinovými předzahrádkami. Cesty a chodníky v době dešťů a tání sněhu byly blátivé, za sucha se z nich zvedala mračna prachu. Za zimních vánic vítr navál sněhové závěje vyšší než hradby okolo chalup, a proto se zastavovala doprava středem obce. Sníh se z cest neodklízel, odhazoval se jen od vchodů a studní. Hlavní cestu po obou stranách lemovaly hluboké příkopy pro odtok vody. Po jedné straně byl za příkopem chodník, před svátky se vysypával červeným pískem z místní pískovny. Když se tam v létě vytvořila velká louže, děti se zde koupaly a v zimě sáňkovaly. Jinak se všude kolem rozprostírala rovina. Za příkopem na jedné straně a za chodníkem na straně druhé se prkenné hradby na svátky nabílily vápnem. První řadu stromů za hradbou tvořily třešně a višně. Když na jaře rozkvetly, celá ulice byla v květu. V dalších řadách rostly jabloně a hrušně. Hradby přerušovaly jen vjezdy do dvorů. 10 až 15 metrů od hradby stály obytné domy. Na dvorech se nacházely studny, chlěvy, stodoly, chlívky a hnojiště. Za dvorem ovocné zahrady, chmelnice a pak už jen pole.

Čechy poznal každý a všude, kamkoli přijeli koňmi. Koně měli statné, okšírované chomouty nebo parádními postroji. Ve vsi se o postroje staral sedlák Vojta Franc. Ke svozu snopů, slámy a sena sloužily žebříňáky, jinak se používaly vozy - fasaňky. Bohatší Češi - sedláci vlastnili z Čech importované sečky, sekačky trávy i obilí, mlátičky "Wichterle a Kovařík", čistící mlýnky - fukary, hrabačky. Řezačky slámy poháněl žentour a pastorek s koňmi.

Po skončení občanské války byl v roce 1921 přijat plán Nové ekonomické politiky (NEP). Stát podporoval soukromé podnikání v obchodě, řemeslech, družstevnictví a zemědělství. Mnozí čeští sedláci si zvelebovali hospodářství. Na začátku třicátých let byl uskutečňován nový celostátní plán kolektivizace zemědělství. Součástí tohoto plánu byl plán likvidace kulaků (bohatí sedláci) jako třídy. Na Holovni bylo hodně bohatých sedláků a všichni dopadli tragicky. Nejbohatší dvě rodiny Bečánovy a dvě rodiny Sahulkovy byly vysídleny na sever (Murmansk), další rodiny na určenou vzdálenost od bydliště a hranic k Žitomíru, některé do okresního města Slavuta a jiné přestěhovány z vlastních domů do bytů po vysídlených Čechích. Postižena byla asi třetina starousedlíků. Do domů po vysídlených se přistěhovaly rodiny jiných národností: Rusové, Bělorusové, Ukrajinci a Poláci. Některé hlavy vysídlených rodin byly odsouzeny k nuceným pracím na těžbě dřeva na severu a Sibiři i k jiným pracím jinde. Nikdo se nevrátil zpět do Holovně. Po založení kolchozu se bouraly hospodářské budovy bývalých sedláků a ze získaného materiálu se stavěly kolchozní budovy. Jen konírna byla postavena z nového dřeva tesaného a řezaného na dračce.

Uprostřed vsi stály dvě budovy obecné školy, vyučovalo se česky (do roku 1938). Před školou stála slavobrána osazená žárovkami. Svítily, když kolchozní elektrárna fungovala. Byl zaveden rozhlas po drátě, zřízena porodnice a jesle. Na kolchozním dvoře stál kravín, konírna, vepřín, ovčín, čtyři velké stodoly, kovárna, truhlárna, elektrárna a garáže pro dvě nákladní auta.

Před válkou byla uskutečněna akce stěhování chutorů do vesnic. (Chutor = jednotlivé usedlosti na vlastním poli, osady). Na Holovni vznikly dvě nové ulice s ukrajinskými obyvateli. Národnostní složení obyvatel Holovně se měnilo v neprospěch Čechů. Od založení vesnice až do kolektivizace ve třicátých letech Holoveň Českou obývali jen Češi (42 domy). Před začátkem okupace r. 1941 to bylo o 21 domů více, celkem 63 domů.

Po válce byla Holoveň Česká přejmenována na Nižní Holovli. Ve druhé světové válce z Holovně České padlo deset mužů Čechů. Z války se vrátilo několik válečných invalidů, někteří bez ruky.

V březnu r. 1947 z Holovně České do ČSR reemigrovaly všechny české rodiny. Jen několik rodin se smíšeným manželstvím, v nichž hlava rodiny nebyl Čech, nemohlo reemigrovat.

Zpracováno podle vzpomínek pamětníků.

Vzpomíná Bohumil Janča

I. Antonovka

Česká vesnice Antonovka leží na ukrajinské Volyni v okrese Plužno na břehu řeky Viliže, odtud pocházeli moji rodiče. Řeka hrála v životě obyvatel významnou roli. Nejenže se podél táhly louky a zahrady, ale i tvořila hranici mezi Polskem a SSSR od roku 1921 do 17.9.1939.

Koncem 19. století, kdy se Češi stěhovali na Volyň, Antonovku obývali Holanďané, oni ji také vybudovali. Stavby měly ráz staveb německých. V obytné části byl velký pokoj, kuchyně, komora. Chodba spojovala dvůr s ulicí, z ní vedl vchod i do stáje. Ze stáje se vycházelo na ulici i do dvora k hnojišti. Ke stáji se přistavovala stodola. Vše bylo pod jednou střechou. Chlívce pro prasata a kurníky stály opodál. Holanďané se kvůli náboženským neshodám s vládou stěhovali jinam, proto vesnici prodali Čechům, kteří zde obhospodařovali malá políčka, zahrady a louky, ale živobytí plynulo hlavně z řemesla.

Můj pradědeček František Janča i prababička pocházeli z Chocně v Čechách. Na Volyň se přistěhovali v r. 1874. Usídlili se v Antonovce. Měli 5 synů a 2 dcery.

Dědeček František Janča (11.7.1876 - 1.3.1950) byl jejich nejstarší. Oženil se s Bohumilou Rychtaříkovou (8.6.1882 - 22.5.1962). Dali život sedmi chlapcům a dvěma děvčatům. Prvorozený František zemřel ve věku čtyř let. Dědeček za první světové války už jako starší voják a řemeslník pracoval v kolářské dílně. Byl vyučen kolář a vlastnil 4 ha polí.

Můj otec Vladimír Janča se narodil 25.3.1904. Tři roky navštěvoval českou a čtyři roky ukrajinskou školu. V letech 1918 - 1920 se učil ševcovskému řemeslu u pana Vanického. V r. 1920 již vyučený pracoval u Janči v Kuňově a u Rychtaříků a u Šustery v Jedvaninách. V letech 1921 - 1924 jako samostatný obuvník pracoval doma. Oženil se o Vánocích r. 1924 s Marií Popkovou (nar. 25.5.1905) vyučenou švadlenou. Odstěhovali se do Holovně České v okrese Slavuta, selsovět byl v Dědově Hoře.

Strýcové Jan a Jaroslav byli také řemeslníci od dřeva. Strýc Josef studoval v Dněpropetrovsku, tam se oženil, postavil dům ve vesnici Seljanivka a na Volyň se již nevrátil. Teta Marie se vdala za Bohumila Maška, tetu Annu vychovali bezdětní příbuzní Lipovských v Holovni. Strýcové Milek (nar. 1922) a Frantík (nar. 1924) byli jen o málo starší než já. Hráli si se mnou, když jsem byl u dědečka a babičky. Rodiče v Holovni stavěli dům.

Z pozdějších let pamatuji obrovskou střemchu u dědova domu i čapí hnízdo na střeše stodoly. Některé dveře se otevíraly pomocí dřevěných klik, měly dokonce dřevěné panty. Byl jsem tam rád, jenom mi vadilo, že mě babička stále nutila do jídla. Když jsem podruhé trávil léto na Antonovce, z prasečího chlívku jsem si udělal pokojíček, nastěhoval do něj hračky, stěny vyzdobil obrázky i Stalinovým portrétem vystřiženým z novin. Pohraničník si toho

při pochůzce všiml a ptal se, jak je možné, že máme Stalina v prasečím chlívku. Museli mu vysvětlit, že to je vlastně jako můj domeček, že tam jako bydlím, a proto ta výzdoba. Pro jistotu však můj domeček zrušili úplně.

Před začátkem školního roku 1938 - 1939 jsem šel na Antonovku pěšky 30 km, koupit si učebnice od Frantíka. V té době byli strýcové Jenda a Jarouš ve vězení. Teta Xeňa měla dvojčata a Jaroušova Marie jedno dítě. Obě tety se mi moc líbily jak na pohled, tak i na zabarvení jejich hlasů. Dědeček často stonal, ležel v posteli ve velké světnici. Pro mě bylo dost nepříjemné povinně mu dávat pusu do zakouřeného plnovousu. Vždy jsem si pak utřel ústa rukávem.

U babičky a dědečka Popkových jsme se při návštěvách Antonovky zdržovali jen krátce. Většinu času jsme pobývali u Jančů. Babička trpěla revmatismem již před válkou, a proto přijali na výpomoc do domácnosti ukrajinského chlapce Jevhena. Byl šikovný a ochotný. Pásl krávu, krmil prase i slepice a pomáhal i v kuchyni. Později když už babička nemohla chodit, Jevhena „řídila“ z postele a on vše zvládal. Naučil se vařit, uklízet, prát, žehlit, dojit krávu. Když jí přestaly sloužit i ruce, Jevhen ji krmil i zaopatřil po stránce hygienické.

Před stěhováním do Čech Jevhena adoptovali, reemigroval jako Jan Janča. Tady chodil do školy a vyučil se tesařem.

Babičku sice v Plzni léčili, ale nemoc byla příliš zanedbaná. O babičku se starala dcera Marie. Děda bydlel u syna Milka.

II. Na Holovni

V Holovni České rodiče postavili dům dřevěný s plechovou střechou. Plech se natíral asfaltem, ten se za letních veder rozpouštěl a na okrajích střechy tvořil krápníky. Měli jsme velkou světnici i kuchyň, část malé místnosti zabírala pec a chodba. Ze dvora se do domu vcházelo gánkem (veranda), verandička byla i u zdi směrem k ulici. Na západní straně dvora stál chlívce, později stodola a stáj pro krávu. Parcelu od ulice odděloval dřevěný plot. U cesty rostly tři višně, dvě švestky a na záhoncích zářily květiny.

Rodiče postavili dům v r. 1928. Ve velké světnici s hliněnou podlahou pracovalo ševcovské družstvo (artěl). V něm pracovali nebo se učili Altman, Pič, Hudousek, Buben, Voleský. Otec byl mistrem. Když jsem ševcům překážel, někdo zvolal „Dej sem knejp, já mu vejce vyřiznu“. A už jsem byl pryč. Každý zákazník při placení za hotovou obuv postavil láhev vodky (mohoryč) aby se boty zamočily a byly pevné. Většinou to bylo v neděli a v pondělí se nedělalo, drželo se modré pondělí. Jednou mně v nepřítomnosti rodičů ševci poručili vypít trochu vodky. Málem mě otrávil. Od té doby jsem nemohl vodku ani cítit, až do války, kdy jsem asistoval při pálení samohonky (pálenky). Ta mi brzy zachutnala.

Když otec občas ševcoval sám a měl dobrou náladu, zpíval si hlavně Kmochovy písně. Při oslavách dospělí zpívali i hambaté písničky.

Po dvou letech bylo družstvo zrušeno, protože se zakládal kolchoz. V roce 1930 – 31 otec pracoval v kolchoze jako skladník. V roce 1931 mu v Oděse léčili revmatismus. V letech 1932 - 36 kolchoz vedl jako jeho předseda: V r. 1936 se léčil v Kyjevě, trpěl Basedovou nemocí (štítná žláza, nervy).

Doma jsme měli odstředivku mléka (separátor). Já nejstarší jsem točil klikou a díval se na značku Škody Plzeň - okřídlený šíp. Tehdy jsem nevěděl, co to znamená ani to, že budu ve Škodě Plzeň pracovat celých 30 let.

Rodiče občas odjeli na Antonovku na dva dny. Pak mě, sestru Máňu a Cilku opatrovala babička Novotná. Pozorně jsme poslouchali její vyprávění pohádek o ptáku Ohniváku, hloupém Honzovi, zlaté rybce a Popelce.

Když mi bylo asi šest let, byl jsem s maminkou v okresním městě Slavata na trhu. Matka prodala máslo, které se u nás vrtělo jen na prodej, a chtěla koupit potřebné věci. Zašli jsme do hračkářství, že si hračky prohlédneme a maminka mi koupí něco levného. Já jsem uviděl autíčko na klíček a moc jsem ho chtěl. Marně jsem přemlouval maminku, aby mi ho koupila, protože bylo drahé. Odcházeli jsme bez hračky, ale já byl tak nešťastný, až se mi udělalo špatně. Takový trýznivý pocit touhy jsem už nikdy v životě nezažil. Mamince se mě zželelo a autíčko koupila. Byl jsem v sedmém nebi.

Poprvé jsem jel vlakem v r. 1936. Jeli jsme s matkou do Kyjeva za nemocným otcem. Na léčení se muselo doplácet, proto jsme prodali jalovici a odstředivku. V Kyjevě jsme nocovali v české rodině Martinovských. Prohlédli jsme si hlavní třídu Krešatik a uskutečnili plavbu po Dněpru. Dlouho jsem si na památku schovával sadu pohlednic z Kyjeva.

Každý pátek maminka pekla sedm velkých bochníků chleba. V teplé peci se pak ještě sušily křížaly, švestky a hrušky. Těsto na chleba se připravovalo ve velké díži, která stávala uprostřed kuchyně. Kopistem se těsto mísilo tak, že se díž dokola obcházela. Peklo se jen z hrubé žitné (rázové) mouky. V naší rodině chleba nikdy neztvrdl, spíš do pátku nestačil. Proto maminka pekla i „housky“ z chlebového těsta (pampušky), vystydlé se potíraly česnekem a mohly se sníst týž den.

V jeslích v domě Milka Novotného o děti pečovaly vesnické tetičky. Dům stál ve velké zahradě lemované živým habrovým plotem, nechyběl ani dřevěný kolotoč. Tetičky se často bavily s kuchařkou, když jsem si stěžoval, že mi bylo ublíženo, odpověděly, že žalovat se nemá, kdo žaluje, je slepičí prdelka. Vícekrát jsem si nestěžoval a účty vyřizoval sám.

Ve škole nás učil učitel Hrisevič. Z okresu jednou přijel inspektor. S výukou byl spokojen ve všech předmětech, jen při zpěvu jsme neuspěli. Zpívali jsme píseň Sivá holuběnko. Inspektor mínil, že bychom měli zpívat revoluční písně. Nacvičili jsme pak

ukrajinskou píseň o tom, jak chudá holota šla pít do krčmy, boháči se jim posmívali, proto byli bití.

U školy stál kulturní dům (klub), byl to dům Kratochvílů. V sále se konaly taneční zábavy s hudbou Josefa Roubala, divadelní představení školáků, promítaly se tehdy ještě němé filmy. Operátor přibližoval děj mluveným slovem. My kluci jsme točili klikou dynama, abychom nemuseli platit vstupné. Pamatuji si film Čapajev a Křížník Potěmkin. V zimních měsících se též pořádaly vzdělávací kurzy pro negramotné, aby se ukrajinsky uměli alespoň podepsat, třeba i přednáška důstojníka pohraniční stráže z okresního města o mezinárodní situaci.

Více než zábavy a vzdělání si lidé na Ukrajině užili práce, mnoho povinností měly i děti. Starší děti o letních prázdninách (červen, červenec, srpen) pásly krávy. Na jaře a na podzim pásli najatí pasáci z ukrajinských vesnic. Majitelé krav se stěžovali v zajišťování jejich ubytování, oblékání a stravování. V době hladomoru v 30. letech se jich tak mnoho zachránilo před smrtí hladem. V té době chodili k Čechům lidé z okolních vesnic vyměňovat i cenné věci za potraviny. České vesnice často „navštěvovalo“ množství žebráků.

V rámci boje proti náboženství byly vylepovány plakáty s hesly „Náboženství - opium lidu“ V Holovli ukrajinské byl chrám zbaven věže a přebudován na klub. Na zahájení jeho provozu vystoupil profesionální divadelní soubor z města Vinice s operetou Zaporozec za Dunajem. Školáci se povinně účastnili odpoledního představení. Děj i zpěv se mi líbily, jenom jsem se divil, proč jsou herci tak zmalovaní, vždyť ukrajinská děvčata jsou krásná i bez nalíčení.

V roce 1936 byla v Holovni České zřízena v domě u Mašků kolchozní porodnice. Do ní nastoupila mladá svobodná porodní asistentka Klaudija Molčanová. Brzy si získala úctu všech vesničanů. Maminka tam uklízela a v zimě i topila. Klaudija se snažila naučit česky a proto navštěvovala naši rodinu. Říkala mi krátké ukrajinské věty a já je opakoval česky. Vznik problém: proč se česky říká já jsem, ty jsi, my jsme, když v ukrajinštině to jsem, jsi, jsme se neříká. Já to nedovedl vysvětlit. Brzy začal učit česky Břet'a Vojtů a pak už k nám nechodila, měla lepšího učitele, později manžela.

Ve vsi jsme měli také zvěrolékaře. Do vsi přišel svobodný Konstantin Svjackij, oženil se s Růžou Vojtovou Josefovou. Byt měli v domě Josefa Noska, ten byl vysídlen do Slavutě. Veterinární služby poskytoval i v sousedních vesnicích. Reemigrovat do Čech rodina nemohla, protože byl Polák. Jejich dcera Věra žije ve Slavutě, dopisovala si s Lancigrovými až do jejich smrti. Anastázie Lancigrová byla její teta, tedy Růžina sestra.

S postupem konsolidace kolchozů se v ukrajinských vesnicích životní úroveň zvyšovala. Ukrajinci, hlavně děvčata, však stále rádi chodili k Čechům na sezónní práce. Česali, třídili a balili jablka na vývoz. Také si mohli ovoce odnášet domů. Třídírna a balírna jablek byla ve stodole Josefa Vojty. Když se česaly třešně, sadař strýček Jindřich Vojta přistavoval žebříky a děti česaly a při tom se dosyta najedly. Spadaná jablka a hrušky, hlavně po bouři a dešti, jsme nosili domů, krájeli a sušili křížaly. Mezi Holovni Českou a Holovli byl rybník a v něm kapři. Házeli jsme jim kousičky chleba, oni vyplouvali k hladině. Jednou jsem na „udici“ z provázku a háčku z chmelového drátu chytil kapra a odnesl ho domů. Rodiče mě hubovali.

III. Represe 1938 - 39

V červnu 1938 byl bezdůvodně zatčen učitel Hrisevič a v červenci další, můj otec VI. Janča, VI. Roubal, Václav Puler, Václav Vynikal, Emil Vojta, Václav Nosek. Propuštění byli v květnu 1939 a rehabilitováni. Nevrátil se VI. Roubal. Zatýkání začalo za lidového komisaře Ježova v r. 1937 v akci „čistky“. Zatčení byli označeni za „nepřátele lidu (vrahy národa)“, vyšetřováni a fyzickým násilím nuceni k doznání nepravdivých protistátních činů. Zatčených bylo velké množství, stávající vězení nestačila. Proto byly v Šepetovce přeměněny haly bývalého cukrovaru na vězení. V roce 1938 represe dosáhly vrcholu a v listopadu byl Ježov zlikvidován. Nahradil ho Berija a začalo nové šetření viny vězňů a propouštění (rehabilitace).

Když byl otec ve vězení, dřeli jsme bídu - matka a pět dětí. Rost'ovi byly dva roky a Jaroušovi půl roku. Já jedenáctiletý jsem musel zastat práci dospělého, řezal jsem i sekal dříví. Někdy nám pomáhal ukrajinský invalida Koľa, třeba odvedl krávu k býku.

Dříví nám dovezli jako posledním až v zimě. Syrová a zmrzlá polena jsme řezali a štípali v kuchyni. Polínka jsme sušili na kamnech.

Když šly ženy uvězněných do Šepetovky předat balíčky pro své muže, od nás jsem musel jít já. V létě jsme vyšli pozdě odpoledne. S ranci na zádech jsme za tmy dorazili do Slavuty na nádraží. Nákladním vlakem jsme v noci dojeli do Šepetovky. Spali jsme v parku před věznicí s ranci pod hlavami. Ráno jsme předali balíčky a šli pěšky 25 km zpět do Slavuty. Domů nás občas svezl některý kočí.

Na podzim 1938 jsem nastoupil do 5. ročníku ukrajinské školy v Holovli ukrajinské. Na učení nebyl čas, ukrajinsky jsem rozuměl málo a mluvit jsem uměl jen málo. Prospěch se zhoršil. Až ve vyšších ročnících jsem zase patřil mezi úspěšné žáky. Vysvědčení mám dodnes. O prázdninách vedla pionýrský oddíl nově vystudovaná učitelka Františka Vojtová. Učila nás také zpívat ruské revoluční písně.

Z vězení se otec vrátil v květnu 1939 a na podzim dělal hlídače ovocných sadů, v zimě hlídal čtyři kolchozní stodoly. U vjezdu stál strážní domek (bouda). S vlčákem vypůjčeným od pohraničnicků obcházel stodoly, v boudě si mohl zatopit a odpočívat. Ve dne mohl trochu doma ševcovat. V r. 1940 se stal vedoucím v kravíně.

V naší vsi žily dvě rodiny Jančů, obě hlavy rodin se jmenovaly Vladimír, otci přezdívali Holova (předseda) a později také Mannerheim. Druhý měl přezdívku Čapajev pro jeho vousy. Příbuzní nebyli.

Na chmelnicích pracovala chmelová brigáda vedená Václavem Noskem. Na česání se kromě našich žen najímali brigádníci, česaly i děti. Chmel se sušil v sušárně a pytlouval do žoků. Chmel odváželi muži po železnici do Žitomiru a domů přiváželi látky na oblečení. Většina rodin měla záhumenku, krávu, prase, slepice, husy, kachny. Zabíjačky se většinou konaly v zimě. Prasata se vykrmila na 2q, aby bylo sádlo na celý rok, slanina se nasolila a jedla syrová. Maso se ušlo. České hospodyně se naučily od ukrajinských vařit boršč z červené řepy i šťovíkový. Nakládalo se zelí.

Ve vsi docházelo i ke smrtelným úrazům. Borisjuka ubodal býk. Jaroslav Vojta se nabodl na hrábě, Josefa Maška přimáčkly klády, Nad'ja Novotná Žeňová se píchla vidlemi do nohy a zemřela na tetanus.

Dědeček Rajnu zvonil poledne a na poplach na kolejnici zavěšenou na sloupu.

Když jsme onemocněli, rodiče nás léčili doma. Nachlazení se vypořídalo v posteli. Při teplotách se přikládaly obklady na prsa a na záda. Vypil se hrnek horkého svařeného mléka s medem a máslem a potilo se. Někdy se přikládaly křenové placky nebo baňky (skleničky). Když se bratr Rost'a opařil, na rány mu přikládali hadříky namočené v třísle z dubové nebo jívové kůry. Rány se dobře hojily. Na menší rány stačil jítrocel. Na doporučení lékaře jsme jeden čas užívali rybí tuk, byl odporný.

IV. Okupace 1941-1944

22. 6. 1941 Německo přepadlo Sovětský svaz. U nás se nebojovalo. Holoveň Česká a Antonovka se zřejmě nenacházely na strategicky významných místech. Vojska ustupovala a nastupovala po vzdálených hlavních silnicích a železnici. Naše vesnice byla svědkem ústupu jen jednoho vojenského útvaru Rudé armády. Mobilizace se nekonala pro rychlý postup Němců. Za tři týdny byli v Holovli ukrajinské. Ve městech i vesnicích vyhlášovali svou vládu a hrozili přísnými tresty. Jmenovali starosty a policisty. Jeden Němec - šéf měl na starosti několik vesnic.

Před válkou budované opevnění (Stalinova linie) od Baltu po Karpaty nebylo dokončeno a nemohlo být využito. Po připojení západní Ukrajiny a západního Běloruska k Sovětskému svazu v září 1939 se hranice (7 km od nás) přesunula dále na západ a začalo se tam s výstavbou polních letišť pro armádu. Výstavbu provázely velké těžkosti. Podle vyprávění Čecha Ondřeje Vydry z Jedvanin, který byl jako záložák - kolář mobilizován k ženistům na stavbu letiště na západní Ukrajině, co ve dne vybudovali v noci bylo rozebráno a ukradeno. Nešlo o drobné krádeže, ale o organizovanou sabotáž ukrajinských nacionalistů - benderovců. V prvních dnech války velitel vojáky propustil domů.

Na začátku války vojáci ze Sanhuškova zámku ve Slavutě odešli a zůstalo tam po nich nějaké zboží. Lidé si odnášeli domů sedla, lyže i jiné věci. Později se stávalo, že přinášeli kůže na boty ze sedel. Když už nebylo z čeho boty šít, na podrážky se používaly pneumatiky. Ze psí kůže se šily dámské lodičky. Doma se vařilo mýdlo, v elektrárně se lisoval olej z lenky a máku. V kovárně zhotovovali hřebeny, hrnce a jiné nádoby z plechu letadel.

V naší obci se Němci usídlili v domě Policových. Prvním šéfem byl Štyklmaier, pak Šuster, Moric a Hendrich. Dohlíželi na včasnou docházku do práce, hlavně kočích. Podle svých povah jeden používal karabáč, jiný střílel pistolí do vzduchu. Při jedné taneční zábavě opilý Němec zbil Štyklmaiera. Říkalo se, že snad nesouhlasil s vyvražďováním Židů, že odmítl zastřelit Židovku. I v Holovni České žila jedna židovská rodina - Huz Meier a Dverka. Meier byl zedník a Dverka pracovala na kolchozních polích. Jejich syn Jankil sloužil v letectvu Rudé armády. Němci posadili Dverku na vůz a Meiera bili a trýznili za přihlížení místních obyvatel. Oba pak odvezli na věčnost.

Už před válkou se v naší vsi zdržoval Ukrajinec - invalida Koľa. Měl znetvořené nohy v nártu a prsty tak, že nemohl nosit boty. Nohy si omotával hadry. Za různou výpomoc v hospodářství dostával najíst a mohl přespat někde v komoře nebo kůlně. Němci ho odvěkli za kolchozní dvůr a zastřelili.

Volynští Češi dodržovali zákony a nařízení za každého režimu, a těch se vystříдалo mnoho. Chránili si životy a majetek a proto se vyhýbali politice. Když Němci postupovali na východ tak rychle, nebylo pochyb o jejich vítězství. Hlavně Ukrajinci se těšili na zrušení kolchozů, na soukromé hospodaření a na samostatnou Ukrajinu. Němci kolchozy nezrušili, ani nedali Ukrajinu Ukrajincům. Ukrajinská policie Němcům pomáhala s likvidací Židů - a později ukrajínští nacionalisté - benderovci se zaměřili na vraždění Poláků a vypalování jejich usedlostí. I z Holovně bylo často vidět požáry na západní Ukrajině.

Naši chalupu benderovci navštívili za účelem rozšiřování letáků. Mluvili na mě a já se krčil pod dekou, jako že jsem malý a že jim nerozumím. Nechali u nás balíček letáků s výzvou o podporu Ukrajinské osvobozené armády a mě poručili letáky roznést. Bál jsem se letáky zničit a tak jsem je strčil do křoví.

V dubnu 1942 byli svobodní hoši určeni k odjezdu na práci v Německu. Vojta, Nosek, Janča (Čapajev) - všichni Vladimírové. Ve druhé skupině byla i děvčata; Roubalová Marie, Olenská Anna, Porecká Marie; hoši Rampas Josef, Vynikal Milek, Pič Milek. Po špatných zkušenostech obou skupin nábor vázl. Určení hoši a děvčata se všelijak vyhýbali odjezdu. Podpláceli policisty a vraceli se domů. Někteří se odstěhovali k příbuzným na západní Ukrajinu (Volyň). Například: Nanda Nosková vzpomíná na pobyt u babičky Příbylové v Novosilkách, kde byla celou zimu 1943 - 44. K babičce přijela jako vyžle. „V zimě se moc nepracovalo a dobře jedlo. Babička výborně vařila, i když rodina patřila mezi chudší.“ Tetičky a strýc Josef ji podstrojovali a vykrmili tak, že se na jaře vrátila domů již vyspělá a hezká slečna. Po celou dobu okupace babička schovávala židovské děvče.

V zimě 1942 - 43 Němci po nocích loví mládež k odeslání do Německa. Já tehdy šestnáctiletý a otec se mnou jsme se schovávali u Hudouska Toníka ve slámě uskladněné nad prasečím kotcem několik dní. Oblečení jsme byli do kožichů. Paní Hudousková nosila praseta žrádlo a nám jídlo. Večer jsme se chodili do kuchyně ohřát. Matka s dalšími pěti dětmi byla zamčena doma.

Na našem území začaly působit partyzánské oddíly. Ve dne vládli Němci. Na noc odjížděli do komandatury v Krivině hlídané strážemi. V noci vládli partyzáni. Později se távalo, že nás navštívili i benderovci. Všichni se zásobovali v kolchoze a u obyvatel. Toto trojvládní doplňovali všelijací zloději vydávající se za partyzány. Aby se dalo přežít, obyvatelé museli ukrývat zásoby potravin, oděvy, boty a drahocenné věci v tajných skrýších.

Táta měl v našem domě únikový východ z půdy dvířky v lomenici na přístřešek a za humny do polí. V síni (chodba) byla zbraň - vidle s jedním středovým bodcem a sekera

vždy po ruce. Vidle prý byly připraveny na vzteklé psy, ale já jsem se dovtípil, že nejen na ně. Stalo se, že vsí projížděli asi čtyři chlapi s vozem a rabovali. Z večera k nám přišli dva, táta zrovna dokončoval práci na dámských lodičkách. Lodičky chtěli sebrat i s kopyty. Táta je uprosil, aby mu nechali alespoň kopyta. Když kopyta vytahoval, lodičku musel v klonku prohnout. Jeden z nich tátu napadl, že chce lodičku zničit. Vůbec se v ševcovině nevyznal. Po návštěvě našeho domku pokračovali u sousedů, až se dostali k Roubalům Josefů. V Holovli ukrajinské byla svatba, účastnili se jí i partyzáni. Když se o řádění banditů dověděli, lupiče zlikvidovali. Partyzáni u nás měli podporu obyvatel a o všem dění ve vsi věděli. Když Němci nařídili odevzdat vykrmená prasata, partyzáni si je den předem odvezli. Jindy si odvezli několik sudů medu. Kolaboranty partyzáni trestali. U nás nepotrestali nikoho. Aby se mohli rychleji přemísťovat i na velké vzdálenosti, vyměňovali svoje unavené koně, popřípadě vůz i kočího za koně odpočaté a místního kočího, toho později propustili.

Ve vsi se čistily a prohlubovaly příkopy. Muži neměli gumové holínky, proto se vyhýbali vodě i blátu. Přijel Němec s tlumočnickem, když viděli tátu stát ve vodě, zavolali ho a poručili, aby si boty zul. Když zjistili, že má onuce suché, uznali kvalitu bot a objednali si boty nové. Potřebnou kůži dodali. Táta zase mohl provozovat řemeslo. Jako odměnu za práci poprosil o potraviny. Peníze nebyly k ničemu. Za války se praktikoval směnný obchod. Většinou se platilo pálenkou. Ta se pálila snad v každém domě. I Němci si v Holovni zřídili palírnu samohonky. Pálilo se z žita, brambor a cukrovky. Pěstovala se v kolchoze. Při jejím dobývání si kočí mohli chrást odvézt domů nebo sousedům. Ve skutečnosti naložili fůru cukrovky, přikryli ji chrástem a za láhev pálenky dodali potřebným. Z cukrovky se také vařil sirob, aby bylo čím sladit. Pěstoval se také tabák. Obilí se mlelo na „žornách“. Kamenem se točilo ručně. Dělo se tak potají, všechno obilí přece patřilo mocipánům, ne těm, kdo ho vypěstovali.

Za okupace se u nás scházeli strýcové Hudousek Julek, Vojta Milek a učitel Puler Václav, aby si zahráli karty. Milek Vojtů je přitom informoval o dění ve světě a na frontách. Němci totiž zaplombovali jen jeden přijímač rozhlasu po drátě, druhý rezervní Milek tajně poslouchal. Věděli o Stalingradu a smutku v Německu. I chování Němců se změnilo. Nekonaly se veselice a taneční zábavy jako v době jejich vítězného tažení.

Otec a Ukrajinec Severuňuk Andrej (také švec) šili boty - holínky na prodej na západní Ukrajině za potraviny. Tam hospodařili soukromníci a potraviny měli. Přihodilo se, že se jednou k večeru objevili partyzáni a že potřebují boty. Jeden z nich měl u jedné boty propálenou podrážku naskrz. Dospělí ševci měli na nohou jen nějaké bačkory, ale já měl nové vysoké boty. Následovala výměna s tím, že my si propálenou botu spravíme. Byly to chromové holínky o dvě čísla větší a já v nich později narukoval do Rudé armády.

Jednoho letního podvečera procházel naší vsí průvod mužů, jen někteří byli ozbrojeni. Zřejmě to byli osvobození zajatci z lágru. Odbíhali ke stavením a prosili o mléko a chleba. Hospodyně jim dávaly, kolik mohly.

V Holovli Ukrajinské žila rodina, jejíž hospodář si přál ušítí vysokých bot s podmínkou, že je táta ušije u něj doma. Zřejmě si chtěl pohlídat kvalitu práce. Nebo to byly boty pro partyzána? Táta nebral míru nikomu, byla dohodnuta jenom velikost. Já jsem ochotně odbíhal domů pro potřebné věci. Tak jsem otci pomáhal. Dostali jsme najíst chutného jídla.

Jak jsme se učili tancovat.

V zimě r. 1943 se parta kluků rozhodla na popud dospělých, jít na tancovačku a naučit se tancovat. Do kola jsme měli brát starší děvčata, která by nás v tanci vedla. Abychom si dodali odvahy, sešli jsme se u nás v kuchyni, každý s láhví samohonky. Bylo nás pět kamarádů. Když pití docházelo a kuráž se nedostavovala, ještě jsem každému nalil trochu chlebového kvasu. Slávek Chalupníků byl nejsilnější a nejzkušenější, zvedl se ze židle a poznal, že má dost. Vyzval nás k odchodu do sálu. Při vstávání nepadaly jen židle. Uznali jsme, že se takovém stavu v sále nemůžeme ani ukázat. Jen Joza Vojtů do sálu došel, ale sestra ho hned odvedla domů. Se Slávkem jsme se vydali za děvčaty na dolejšek. Stále jsem padal do hlubokého sněhu a Slávek mě zvedal. Příště jsme šli tancovat bez přípravy.

Incident.

Zajímavý životní příběh zažil strýc Milek. Již před válkou docházel z Antonovky (30km) k nám, na Holoveň a druhý den pokračoval v cestě do okresního města Slavuta, aby si nechal ošetřit chrup. Od nás se obvykle svezl s některým kočím a večer se zase vracel k nám. Další den ráno šel domů. Nás děti učil české písničky. Scházel se také s českými děvčaty. S nimi kamarádila ukrajinská dívka Věra Smolij, byla snad nejhezčí ze všech. Do ní se Milek zamiloval. Holoveň navštěvoval i za okupace. Při jedné z tanečních zábav seděli ukrajinští hoši na zábradlí u můstku vedoucího nad příkopem před klubem. Když tudy Milek procházel, jeden z ukrajinských hochů mu nastavil nohu. Milek zakopl, ale neupadl a vzápětí vrazil zlomyslníkovi takovou ránu, že ten spadl do příkopu. Když po večeri zábava pokračovala, Milek byl ve střehu, věděl, že se na něj připravili. Zdržoval se u jeviště a pozoroval hlavní vchod. Ve dveřích se objevil Němec Moric v doprovodu ukrajinských hochů, kteří na Milka ukazovali. Nemeškal a prchl přes jeviště zadním vchodem. Chvilí se schovával u nás na půdě a ještě za tmy odešel domů. Na Holoveň se pak bál chodit.

Brzy nato naším územím procházela partyzánská armáda generála Sidora Kovpaka. Mířila hluboko do týlu Němců, aby vyřadila z provozu naftové věže a zásobníky ropy v Haliči. Jako průzkumníky a předvoj používala místních chlapců. Vzali sebou Milka i Frantíka. Konali dlouhé noční pochody a průzkumníci byli vždy první na ráně. Milkovy otekly nohy, byl přeřazen k zásobování. O Frantíkovi se už nic nedověděl. Velké problémy byly s nasycením tak velkého počtu lidí. Když provedli destrukce na železnici a zásobnících ropy, Němci se na ně připravili a obklíčili je. Velení partyzánů rozhodlo, rozdělit armádu na malé skupiny s cílem probít se z obklíčení a na určeném místě se zase spojit. Mnoho lidí padlo do zajetí, Milek také. Byl určen na práci v zemědělství v západním Německu. Na statku

vládla Němka, jejíž synové byli na frontě. Milek ošetřoval dobytek již na Antonovce, v kolchoze pásł a krmil telata, a proto práci mohl zvládat ke spokojenosti šéfové.

Dočkal se osvobození Američany a vrátil se domů na Antonovku. Oženil se se Zdenou Halonkovou a reemigrovali s ostatními Čechy v r. 1947 do ČSR. Věra Smolij se vdala za Čecha, který do Čech nepřesídlil. Až do důchodu pracoval jako inseminátor. Vyprávěl o své anabázi dětem a příbuzným, ale málokdo mu věřil. Když se po roce 1989 začalo volně cestovat do ciziny, navrhl rodině uskutečnit cestu autem do Německa, do místa, kde za války pracoval. Když do cíle dorazili, uviděli hospodářské budovy přebudované na penzion. Milek se zeptal na frau Elzu, ukázali na venkovní schodiště do poschodí. Po zazvonění vyšla frau a zavolala: „Emil!?“.

V zimě 1942 – 43 v neděli, pozdě večer, za svitu měsíce, se Němci vydali na inspekci vesnic. Právě jsem se vrátil domů. Než jsem ulehl, zaslechl jsem rolničky. Němci míjeli náš dům na dvojích saních - korbách. Směřovali k vesnici Vilka. Za chvíli se ozvala střelba ze samopalu. Ráno jsme se dověděli, že asi v půli cesty do Vilky se Němci potkali s partyzány. Byli mrtví, a to fašisté neodpouštěli. Čekalo se, co bude. A dočkali jsme se. Po několika týdnech byla Vilka obklíčena. Velitel komanda rozhodl, který dům bude zapálen. Obyvatele postříleli a majetek odvezli. V osudných chvílích někteří muži celý týden pracovali v lese, a tak smrti unikli. Jejich rodiny takové štěstí neměly. Přeživší muži odešli k partyzánům a stali se mstiteli. O osudu lidí za války často rozhodovala čirá náhoda. Kdyby se Němci někde zdrželi o čtvrt hodiny déle, střetnutí by se odehrálo v naší vsi se všemi důsledky pro obyvatele.

V roce 1943 se benderovci zaměřili na vypalování kolchozních budov. Vídali jsme po nocích ohnivou zář ničící blízké i vzdálenější vesnice v okolí, ušetřen však neměl být ani náš kolchoz. Do Holovně České se přihnalo několik desítek vozů, všechny byly naloženy lupem, hlavně vepři. Sebrali také koně: „Bojovníci“ za svobodnou Ukrajinu zapálili konírnu, ovčín a vepřín. V jedné polovině ovčína ovce uhořely, protože nebyly včas vyhnány. Po zahradě u vepřina běhala jen malá selata. Ráno je vesničané pochytili a vykrmili.

V. Osvobození

Na přelomu let 1943 - 44 od nás Němci ustoupili a krátké bezvládky ukončili partyzáni, když obnovili vládu Sovětů. V Šepetovce se ještě bojovalo, tam byli Němci v obklíčení. Obnovily se selsověty (národní výbory) a Bezpečnost začala zajišťovat normální život a práci ve městech i na vesnicích a také plynulé zásobování fronty. Proběhla mobilizace do Rudé armády mužů všech národností od 18 do 50 let.

Stejně jako v okolních vesnicích, také u nás v Holovni Bezpečnost organizovala strážní službu - domobranu. Její činnost byla namířena proti benderovcům a zlodějům. Hlídalo se v noci a ve dne se šlo normálně do práce. V hlídání se střídali chlapi, děvčata,

váleční invalidé i starší muži. Hlídky dostaly zbraně. V případě nebezpečí měly obyvatelstvo vzbudit.

Když na Volyni pobývala Svobodova armáda, vojenkomat (okresní vojenské velitelství) odesílal mobilizované Čechy ke Svobodovi. Moji dva kamarádi Vláďa Vynikal a Slávek Chalupník (ročník 1926) byli odvedeni do této armády a prodělali výcvik spojařů. Můj ročník 1927 i mladší tvořili páteř domobrany.

Po krátkém výcviku v Hanopoli jsem byl nastálo přidělen k okrskáři – zmocněnci NKVD (veřejná bezpečnost), který sídlil v naší vesnici. Fungoval jsem jako kočí, doprovod, ochranka, sluha. On měl na starosti několik vesnic, proto jsme je objížděli, zde vyřizoval úřední agendu a byl ve spojení s veliteli domobrany (istrebky). Byl to Uzbek, v Rudé armádě sloužil jako důstojník, dostal se do zajetí, byl vysvobozen partyzány a po zranění převelen k NKVD. Rusky psal i mluvil špatně. Ovládání partyzánské taktiky, v tom tkvěla jeho přednost. Nikdy jsme se nevraceli stejnou cestou, kterou jsme někam dojeli. Někdy jsme vyjížděli na koních mimo cesty. U navštívených předsedů selsovětů, kolchozů a jiných funkcionářů jsme někdy dostali najíst a pohostili nás i vodkou. Nikdy se neopil. Při návštěvě lihovaru v Hanopoli mne také pozvali ke stolu a nalili trochu něčeho. Nevěděl jsem, že je to líh, a po vypití jsem se zakuckal. Bylo to trpké. Všichni ze mě měli legraci. Enkavedista Salim se mě nikdy neptal na někoho ze vsi. Nikdy neprozradil cíl cesty. Když jsem ráno na rozkaz zapřáhl koně, jmenoval první vesnici, kam jsme jeli, teprve potom jmenoval další atd. V některé jsme se zdrželi návštěvou kanceláře kolchozu nebo selsovětu i návštěvou známých. Všude měl známé a přátele. Já jsem neznal nikoho. Výborně se orientoval ve všech vesnicích, mě musel vést, abych věděl kudy jet a kde zastavit. Při každé jeho návštěvě jsem čekal u koní. Do domu jsem byl pozván jen k jídlu, staral se, abych nehladověl. Někdy zůstal u známých a mě propustil. Jel jsem domů. Do Holovně se pak vracel druhý nebo třetí den. Z jeho jednání usuzuji, že ty funkcionáře znal z partyzánského oddílu. Měl přítelkyni v Krivině, aby za ní nemusel dojíždět, nastěhoval si ji k sobě do Holovně. Byla to hezká blondýna.

Jednou jsem byl se Salimem ve Slavutě na okresním oddělení NKVD. Byl jsem pozván do kanceláře, abych se ohřál. Salim se bavil s jiným enkavedistou cizí řečí asi uzbecky. Když byl v sousedním okrese zavražděn okrskář NKVD, začala bezpečnost připravovat pročesávání lesů a hledání úkrytů benderovců. K oddílu vojáků přibrali chlapce z vesnic a za svítání začalo pročesávání lesa. Civilisté hlídali ve skrytu na druhé straně lesa. Odpoledne byla akce ukončena. Dva zadržení muži byli u nás v Holovni vsazeni do sklepa pod bývalým vepřínem a u vchodu postavena stráž. Jeden muž přesto v noci za silného deště uprchl větracím otvorem.

Se zbraněmi i nepřáteli skutečnými i domnělými se udály i jiné příhody.

Na horním konci vesnice se potloukal opilý voják a já jsem dostal rozkaz předvést ho k veliteli do kolchozní kanceláře. Vojáka jsem vyzval k odchodu do kanceláře a šel několik kroků za ním, se samopalem v ruce. Před vchodem do kanceláře se voják zastavil a vrhl se

na samopal. Já ucukl a vyšla rána, zasáhla jeho nárt. Velitel nařídil odvézt zraněného do nemocnice.

Dva kamarádi se měli večer sejít na hlídce. Když se za tmy a na dálku zahlédli, jeden z nich z legrace puškou zamířil a se zvoláním „stůj“ zmáčkl spoušť. Domníval se, že zbraň není nabitá, ale rána vyšla. Kulka jen o vlasek minula hlavu Toníkovu nebo Antonínovu? Oba jsou aktéry této příhody.

Dvě svobodná děvčata, kamarádky Geňa a Nanda, hlídala v předsáli klubu, odkud byl vchod do kolchozní kanceláře. Dvoučlenná mužská hlídka z kolchozního dvora šla z legrace postrašit hlídkující děvčata. Změněnými hlasy chlapci rozkázali „Otevřít!“. Děvčata se polekala. Geňa vystřelila do stropu puškou opřenou o vlastní břicho. Pažbou si na chvíli vyrazila dech. Chlapci volali: „Holky, neblázněte, to jsme my“. Velké štěstí bylo, že výstřel nesměřoval do dveří. Legrace mohla skončit tragédií. Příběh všechny zúčastněné poučil, že zbraň není hračka a jak blizoučko může být od legrace k neštěstí.

Jedné noci jsem přišel z hlídky a pušku postavil do kouta. Na věšák nad ní jsem pověsil kalhoty a sako (frenč) z vojenského zeleného sukna. Ráno se bráškové u pušky dohadovali, zda je nabitá. „Tak zmáčknem spoušť“, rozhodl jeden. A druhý zmáčkl. Vyšla rána a jedna nohavice byla na cucky.

Lehký kulomet „Děcht'arov“ zlobil. Náboje z hořejšího disku se při podávání do nábojové komory přičíly. Postavil jsem kulomet na stůl hlavní proti stěně a zespoda pozoroval posun náboje. Rukou jsem posunoval závěr tak dlouho, až vyšla rána. Kulka však dřevěnou stěnou neprošla.

Po žních r. 1944 přijeli na voze dva příslušníci NKVD. Salim, já a ještě kočí Vena Nosek s druhým povozem jsme jeli s nimi na vzdálenou samotu v lese. Cestou přibráli dalšího kočího v jiné vesnici. Samotu mezi lesy obklopovala pole. My, kočí, jsme zůstali s vozy stát u cesty. Enkavedisté šli do chalupy. Po chvíli jsem uviděl člověka utíkajícího po poli k lesu. Už byl daleko a zmizel v lese. Enkavedisté se vrátili k vozům, zpět jsme jeli stejnou cestou. Pole podél cesty byla zarostlá vysokou travou. Když přední vůz dojel k zatáčce u lesa, byl přepaden střelbou ze samopalu. Náš vůz byl značně vzdálen a tak jsme měli čas popadat z vozu do příkopu a zahájit palbu z lehkého kulometu. Salim páčil nad les. Po vyprázdnění zásobníku jsem se musel vydat k vozu pro brašnu se zásobníky. O kování vozu cvrnkaly kulky, kočí Vašek byl raněn do nohy. Obával jsem se, že budeme zajati, proto jsem při posledním disku bránil Salimovi ve střelbě. Když střelba ustala, odvážili jsme se podívat k prvnímu vozu. Útočníci zmizeli. A my uviděli zkázu prvního vozu. Mrtvý kůň, enkavedista raněný do břicha a do nohou kočí. Rychle jsme vyprostili mrtvého koně, naložili raněné a ujížděli do nemocnice v okresním městě Slavutě. Raněný do břicha zemřel, jednomu kočímu amputovali nohu pod kolenem, druhému se rána zahojila. Velitel výpravy chyboval, když návrat vedl stejnou cestou.

Benderovci měli heslo: Čechiv v Čechiju, Nimciv do Berlina, Poľakiv pid zemľu, a nam Ukrajina.

Ne vždy jsem plnil rozkazy a přání velitele s radostí a úsměvem. Někdy na mně byla poznat neochota a vzdor. Vždyť jsme vyjížděli i v neděli, kdy byly kanceláře sovětu i kolchozu zavřené. Z dlouhé chvíle a pro pobavení navštěvoval ženy (možná informatorky) a já vždy čekal u vozu. Jednou se v neděli mládež sešla u Nosků Venců ve velkém pokoji. Když kdosi viděl přícházet Salima, schovali mě a zapřeli. Salim se rozhodl potrestat mě. Později jsme zajeli do sousední vesnice Vilky. Salim zašel do jednoho domu (kanceláře nebyly označené) a já čekal u koní. Po nějaké chvíli vyšli ze stejného domu dva chlapi a napadli mě. Fackovali mě, bili bičem a bičičštěm a nadávali mi. Spokojeně odešli. Když se Salim vrátil, jako by se nic nestalo, jsme jeli domů. Věděl jsem, že incident zinscenoval, ale ztěžovat si nebylo kde a komu.

Domobrana (istrebky) musela fungovat i po válce. Byla ještě posílena vojáky vracejícími se do civilu a zbraněmi. Nebezpečí hrozilo od benderovců, zlodějských tlup i jednotlivých zlodějů. Tak třeba večer zastavila na křižovatce u Lancigrů skupina vojáků na koních. Zřejmě se chtěli zásobit v okolních domech. Otec stál ukryt za budovou bývalé kovárny a vojáky vyzval k odjezdu slovy: " Uchadi a to streljať budu!" Když nehodlali odjet, otec na důkaz, že je ozbrojen a výzvu myslí vážně, hodil do zahrady za sebou granát. Ten vybuchl. Vojáci nasedli na koně a odjeli. Neriskovali incident.

Z válečné literatury se dovídáme, že benderovci při osvobození západní Ukrajiny Rudou armádou zabili velitele 1. Ukrajinského frontu generála Vatutina. Po válce také polského armádního generála Karola Swierczewského. V r. 1947 přecházeli přes Slovensko na západ.

VI. V Rudé armádě

4.2.1945 mi bylo 18 let a 17.2.1945 jsem byl odveden do Rudé armády. Otec byl na okresním vojenském velitelství informován, že jsem odveden. Byl to regulérní odvod. Za války byli nováčci odváděni do RA ve věku 18 let (v míru v 19-ti letech). Otec byl rád, že se zbavím Salima. Rodiče uspořádali večírek na rozloučenou s chlapci a děvčaty. 17. 2. byl ze Šepetovky vypraven nákladní vlak uzpůsobený k přepravě osob. Cestovali jsme vagony (pulmany) pro 40 osob. Na každé straně palandy, dvě nad sebou, z prken získaných ze zákopů a pevnůstek. Uprostřed kamínka ze sudu. Uhlí jsme kradli na nádražích a skladovali pod palandami.

Jeli jsme východním směrem a často stáli, přednost měly vlaky směřující na frontu. Ve městě Penza jsme navštívili lázně a byli odvěšiveni. Konečná železniční stanice byla Suslonger v Marijské autonomní republice až za Volhou. Na několika stanicích jsme vyměňovali boty a kabáty s místními obyvateli. Věděli jsme a oni také, že naše oblečení a obutí bude spáleno. Já jsem vyměnil chromové holinky od partyzána za bagančata s doplatkem. Z nádraží jsme šli rovnou do lázně u útvaru. Po lázni oblečení do uniforem jsme pochodovali do ubytoven. Celý

výcvikový pluk byl ubytován v zemljankách. I kuchyně, jídelna a sklady potravin byly v zemljankách. U vchodu do zemljanky byl krb (hrubka) a v ní dvě řady poschoďových paland pro 80 osob. Malá okénka u stropu. Množství sněhu se ze střech odklízelo, vznikaly velké hromady sněhu a mezi nimi uličky. Vládla pravá ruská zima. Každý vyfasoval jednu deku, proto jsme spali po dvou, abychom se mohli přikrýt dvěma dekami a ještě dvěma plášti (šinely). U stropu blikal kahánek. Po ranní rozvíčce jsme odevzdávali košile k odvěšení a myli se sněhem. Cvičilo se od snídaně do večere s přestávkou na oběd. Oblečení tvořilo teplé spodní prádlo, kalhoty, bavlněná blůza, řemen, plášť a ušanka. Jako obutí sloužily teplé onuce, ovinovačky a obyčejné šněrovací boty. Neustálý pohyb byl nutný, abychom neomrzli. Stravovali jsme se podle deváté normy, vyšší pro výcvik: ráno ovesná kaše (koncentrát zřejmě z USA), chléb, v poledne polévka a kaše, večer polévka nebo kaše, chléb a čaj. Také jsme pili čaj z borovicového jehličí, abychom netrpěli kurdějemi. Prvního máje jsme odevzdali pláště a ušanky a dostali lodičky. Byla nám zima, však ještě neroztály hromady sněhu. V den vítězství 9. 5. 1945 dostal každý voják asi 50 g vodky. Koncem května výcvik končil a byli jsme odveleni do záložního pluku v Suroku.

Zde byla dřevěná kasárna a stravování podle třetí normy. Utahovali jsme si opasky. Sužovaly nás štěnice, nebylo před nimi úniku. Každý měl vlastní železnou postel a k dispozici několik prostěradel. Z nich jsme si spíchli pytle, vlezli do nich i s hlavou, ale k ránu se na nás i tak štěnice dostaly. Znamenalo to prostěradla vytřepat a udělat nový pytel. Když jsme měli uniformy špinavé, odvedli rotu k potůčku za křoví, každý se svlékl do naha a všechno mýdlem vypral a usušil na keři. Bylo léto a bylo teplo.

S kamarády jsem byl vycvičen jako obsluha děla. Byli jsme pochváleni v plukovních novinách za vzorné plnění úkolů. Velitel - frontovik nám proto dovolil ručně odtáhnout kanon za budovu a odpočívat. Na podzim začal nábor do různých druhů vojsk. Vojáci se dobrovolně hlásili k tankistům, námořní pěchotě i jinam. Nerozhodných zbylo málo a tak jsme se dali ke 204. autopraporu. V zimě 1945 – 46 jsme přijeli do stanice JUDINO v Tatarské ASSR. Namačkání v dřevěném domě v lese (autoškole) jsme spali na palandách, poslouchali přednášky o automobilech a prohlíželi názorné pomůcky. Po skončení autoškoly jsme se přemístili do chatek u autoparku. Na parkovišti stály americké nákladní studebakery a chevrolety. Na jaře jsme pomáhali mechanikům vyměňovat motory. Já musel na operaci kýly do špitálu v Kazani. Po uzdravení a návratu k útvaru jsem zjistil, že na mě žádný nákladník nezbyl, byl jsem přidělen k staršímu řidiči.

Od jara r. 1946, 204. autoprapor vozil obilí z kolchozních skladů do státních, nebo na železnici. Za války nebylo čím obilí vyvézt, proto se stavěly sklady a v nich se obilí uskladňovalo. Dělo se tak v Tatarské republice. My jsme tatarsky neuměli, a proto jsme vyhledávali ubytování a parkování ve městech nebo ruských vesnicích. Suchý příděl potravin (pajok) jsme dávali hospodyně a ona z toho vařila. Většinou jsme odcházeli ráno po snídani a vraceli se večer. Dostali jsme se i do tak zapadlých končin, kde starší lidé poprvé uviděli auto. Naučili jsme se pár slov tatarsky, abychom uměli poprosit o vodu nebo mléko. Řidiči si

přivydělávali při cestách bez nákladu, kdy mohli svézt pocestné do města nebo domů. Při parkování v jedné ruské vesnici si poddůstojník namluvil děvče z učitelské rodiny. Dívka měla mladší sestru a s tou mě chtěl seznámit. Trochu oprášil moji uniformu a obul mě do vysokých bot, ale ze známosti nic nebylo. Já byl nesmělý a nemluvný a chtěl jsem se vrátit domů do Holovně svobodný.

U našeho studebakeru se utrhly šrouby listových per a proto byl vyřazen. Dostal jsem pak autocisternu ZIS - třítunku. Zásoboval jsem ostatní vozidla benzínem a měl dost volna. Do benzínu pro studebakery se přidával etyl. Když jsem v něftěbáze načerpal plnou cisternu, cestou v letním vedru benzín přetékal, já ho prodával náhodným řidičům. Také jsem vozil pocestné na prkně připevněném podél nádrže. Odměnou jsem dostal třeba i vajíčka. Některé ženy i muži byli obuti do podomácku vyrobené obuvi z lýka - laptí. Slyšel jsem, že některé ženy se před městem přezouvají do nových nebo zachovalých laptí a na zpáteční cestě naopak. Jednou jsme se utábořili u řeky Kama. Pracovala tam skupina geologů a děvčata nám vyprávěla, že se tam bude stavět autozávod, později se Kamaz stal skutečností. Uniformu jsem si pral v benzínu, který rychle vyprchal. Jednou jsem dovezl benzín z jiné něftěbázy a ten z mých šatů nechtěl vyprchat, dlouho zapáchal. Starší řidiči - frontovní šoféři se často opíjeli a havarovali. V Kazani jeden se studebakerem před sebou hrnul několik aut. Byl veřejně souzen a pro výstrahu ostatním exemplárně potrestán.

Starší vojáci byli demobilizováni a 204. autoprapor v Kazani zrušen. Mladší byli odveleni do Kujbyševa (Samara) do 16. autozávodu. Do Kujbyševa jsme se dopravili lodí po Volze. 16. autozávod Přivolžského vojenského okruhu prováděl generální opravy ZISu. V závodě pracovali civilové, vojáci a také zajatci - Němci. V motorárně byli dva. Ubytování i strava byly vojenské. Na městské milici jsem po zkušební jízdě ZISem dostal civilní řidičský průkaz. Podzim byl teplý, koupali jsme se ve Volze. Zima byla tuhá, s východními větry a tuhými mrazy v otevřené krajině. Slzy zamrzaly na tváři. Jednou jsem měl stráž oblečen v kožichu až na paty a obut ve válenkách.

Ještě na podzim jsem na závodním dvoře potkal ing. Dvoržaka. Ptal se mě na rodiče a národnost. Asi věděl, že jsem Čech, on jistě také. Když se Češi na Volyni připravovali na stěhování do Čech, otec se mě v dopise ptal, co má dělat. Já odpovídal, ať dělá to co ostatní Češi. Na útvar přišlo hlášení, že se rodiče stěhují do ČSR, proto jsem dostal týdenní dovolenou a jel domů vyřídit si doklady. Z Kujbyševa jsem do Moskvy přijel na Kazaňské nádraží, odtud taxíkem na Kyjevské nádraží, vlakem přes Kyjev do Šepetovky a do Slavuty. Do Holovně mě svezl kočí. Byl podzim r. 1946. Doma jsem zjistil, že mám potíže s českou řečí, skoro dva roky jsem česky nemluvil. Druhý den jsme s tátou jeli do Šepetovky na stěhovací komisi, abychom vyřídili doklady. Doma jsem byl dva dny a jel do Kujbyševa. Na rychlíky se jízdenky prodávaly jen s místenkou. Ve frontě na jízdenky se někdy čekalo celý den i déle. Já měl málo času a tak jsem vlak obešel a z druhé strany nastoupil mezi vagony. Na první zastávce jsem nastoupil do vagonu s rubly v ruce místo jízdenky. Průvodčí mě usadila a jelo se.

28. 2. 1947 jsem byl demobilizován, obdržel od československého velvyslanectví doklady na stěhování (opční osvědčení), stravovací lístky na cestu. Na velkých nádražích se dostalo vařené jídlo. V Kujbyševě se na nádraží ke mně hlásil důstojník Huz Jakov (Jankil - Žid z Holovně). Věděl o mém propuštění z armády i stěhování do ČSR. A já jsem zase putoval přes Moskvu, Kyjev, Šepetovku a osobním vlakem do Slavuty. Tam jsem sháněl někoho, kdo by mě svezl do Holovně. Všichni věděli, že Češi z Holovně jsou už v Krivině na nádraží, radili mi, abych jel rovnou do Krivina. Tak jsem tedy učinil. Bylo to druhého března 1947 (2. 3. 1947). Holovenští Češi už byli navagonovaní a vlak hlídali se zbraněmi až do odjezdu. Pak zbraně odevzdali.

Tak jsem odjížděl s rodiči a sourozenci do ČSR. Holoveň Česká byla po válce přejmenována na Holovli Nižní.

VII. V ČSR

V březnu 1947 jsme vlakem dojeli do Třemošné u Plzně. Několik rodin z Holovně se nastěhovalo na Jindřichovu Horu (okr. Domažlice). Já pracoval v partě s bratrancem Vládou Vojtů a Stáňou Olchovikem v polesí Černá Řeka dřevorubcem. V listopadu jsem se oženil a přestěhoval do Studánky u Tachova. V r. 1948 jsem pracoval ve strojírně Národní správa Grieb v Tachově. Koncem roku jsem se přestěhoval k manželčiny rodičům do Města Touškova u Plzně. Pracoval jsem v Drátovnách Vochov jako drátotažec. V roce 1952 drátovnu převzala Škoda Plzeň a výrobu zrušila. Nastoupil jsem do výroby oceli (hutě) na Siemens-martinské pece a pracoval zde až do důchodu 30 let (1982). Hutníci a horníci odcházeli do důchodu ve věku 55 let. Dosáhl jsem důchodového stropu pro hutníky 2500 Kčs. Důchodový strop horníků byl 3000 Kčs měsíčně. Při zaměstnání jsem navštěvoval jazykovou školu v Plzni a udělal si státnici z ruského jazyka. Při zaměstnání a později v důchodu jsem byl externím průvodcem Čedoku. Doprovázel jsem naše turisty do Sov. svazu a sovětské turisty po ČSSR (1975 - 1990). Navštívil několikrát velká města Sov. svazu, lázeňská města Kavkazu a jednu nejvyšší horu Elbrus, Střední Asii, a dvakrát Bajkal (Irkutsk, Bratsk - vodní elektrárnu). Absolvoval i plavbu po Dněpru a Baltu.

S pomocí nenávratných příspěvků státu (2x8000 Kčs), závodu (15000 Kčs) a bezúročného příspěvku ROH (10000 Kčs) jsem postavil dvoubytový dům pro sebe a dceru. V důchodu jsem pomohl postavit dům synovi

Vzpomíná Marie Živná

Narodila jsem se 24. 12. 1928 v Holovni České na Volyni rodičům Vladimíru a Marii Jančovým jako druhorozená.

Jako novomanželé se rodiče přestěhovali z Antonovky do Holovně České v roce 1925. Krátkou dobu bydleli u matčiny sestry Františky, tedy u Vojtů Franců a pak u Kopřivů, než v roce 1928 postavili dům. Dům byl dřevěný, pokrytý černám plechem, u něj malé políčko na zeleninu a brambory. Nechyběl chlívek pro prasata ani kurník. U domu rostly tři višně a dvě švestky. Před válkou byl zasazen vlašský ořech a řada jabloní, při téhle práci pomáhal zahradník Jindřich Vojta. Vlastní studnu jsme neměli, pro vodu jsme chodili přes ulici k Rajnům nebo ke škole. U Rajnů byl nad studní rumpál s řetězem a okovaným dřevěným vědrem (okov). Krávu jsme měli ustájenou také u Rajnů. Češi - starousedlíci měli velké sady, po r. 1930 patřily kolchozu, i tak jsme se v nich zásobovali ovocem.

Půda byla těžká, když přšelo, vznikalo hluboké bláto, ani chodit se v něm nedalo, protože se boty vyzouvaly. Když bylo sucho, z bláta se vytvořily hroudy, povozy je rozjezdily na prach, bosýma nohama se v něm dobře chodilo.

Když mi bylo osm let, roku 1936 se narodil Rostík. Trpěl alergií, která se ani tehdy nedala dost dobře léčit, nepomohl ani otcův známý lékař z okresního města Slavuta. Pamatuji si, že byl u nás na návštěvě s manželkou a dcerou a moc jim chutnala snídaně a čaj s medem a varením (višňový džem). Alergie (kopřivka) moc svědí a Rost' a se škrábal tak, že byl samý bolák, snad i ekzém se mu do toho dostal. Moc jsme trpěli oba, protože jsem byla jeho chůvou. Uspávala jsem ho chováním a zpěvem. U nás se vůbec hodně zpívalo, hlavně z večera než se rozsvítila petrolejka, petrolejem se šetřilo. Lehávali jsme na kanapi a otec nás učil zpívat písně Sivá holuběnko, U Boleslavi krásný dům a jiné.

V roce 1937 se narodil Jarouš, ten zase několikrát prodělal zánět středního ucha. Ještě dnes ho vidím, jak se v horečkách svíjí bolestí. Ve stáří z nás nejméně slyší.

Do 1. třídy jsem šla do naší české školy v osmi letech. Učil nás mladý učitel Václav Puler. Seděla jsem v první lavici s Ukrajinkou Olgou Severoňukovou a její bratr Saška začal chodit do stejné třídy. Počáteční potíže s češtinou překonali a učili se dobře. S Olgou jsem se skamarádila a také naši otcové občas spolupracovali jako obuvníci. První a druhou třídu jsme absolvovali česky. Když v r. 1938 zatkli oba učitele, staršího Hriseviče i mladšího V. Pulera, začal na podzim učit ukrajinský učitel Perederij. Byla to pro nás velká změna, ale učitel měl pro nás pochopení a postupovali jsme z ročníku do ročníku. Do 5. třídy jsme chodili do školy v Holovli ukrajinské. Po ukončení páté třídy koncem května r. 1941 jsem již do školy nechodila, protože Německo přepadlo Sovětský svaz a Němci uzavřeli školy od 5. ročníku výše. Ještě do války některá česká děvčata stačila absolvovat 10. ročník a odmaturovat.

Za normálních okolností by např. Vojtová Sona i Žid Huz Jankil mohli studovat na vysokých školách.

Některé české rodiny byly chudé, nejchudší snad byli Novotnovi Žeňovi. Měli chatrný dřevěný domek, do něhož zimě vítr foukal sníh až do postele, protože spáry mezi trámy nebyly zamazány. Dvůr nebyl oplocen, chyběly i stromy, jen malé políčko měli. Obývali větší místnost, v níž spali a Žena zde i ševcoval. V zimě se víc zdržovali v druhé místnosti, kde byla pec a také se tu vařilo. Novotný brzy ovdověl a zůstaly mu dvě dcery, znovu se oženil a měli ještě dvě dcery. Nejmladší Nad'a se mnou chodila do školy i pracovat na pole. Skamarádily jsme se. Bylo mi jí líto, že musí žít v tak neutěšených poměrech. I tehdy, když se jí děti posmívaly a odstrkovaly ji. Obě jsme musely od dvanácti let pracovat na kolchozních polích, loukách i ve chlévech. Já jsem byla často zaměstnána česáním ovoce a chmele. Nad'a pracovala v teletniku, tam si vidlemi poranila nohu. Léčila se doma obklady, k doktoru bylo daleko. Když už se na nohu nemohla postavit, bylo pozdě. Měla tetanus a zemřela.

Hlavně v zimě se konaly taneční zábavy o svátcích i nedělích. Ve všední dny se scházela mládež v partách podle stáří v květinových zahrádkách u některého z domů a všichni jsme zpívali, až to bylo slyšet široko daleko. Já jsem i ráda sportovala. S Olgou jsme se zúčastnily závodu v běhu, který organizoval Jakubec.

Do okresního města Slavuta bylo 15 kilometrů, tam jsme chodili na trh. Někdy nás svezl kočí, ale většinou se chodilo pěšky. Dvě tašky svázané šátkem hozené přes rameno obsahovaly vejce, máslo, ovoce. Nejlépe se prodávaly višně. Kupující nám přicházeli naproti a my jsme je vyprodali dřív, než jsme došly na trh.

Jednou jsme se na konci zimy s Olgou vracely z města domů v den, kdy byla odpoledne obleva. Brodíce se sněhem a vodou jsme vyslané k večeru došly do Vilky. Olga navrhla, abychom zašly ke známým a poradily se jak dál. Domů to byly ještě čtyři kilometry. Známi doporučili, abychom noc přečkaly u nich. Poprvé jsem viděla, jak také lidé mohou žít. Hliněná podlaha, v kuchyni pec a u ní kravička, která se měla otelit a potřebovala teplo. Ve větší místnosti měli postele a lavici, na té jsme podřimovaly. Ráno jsme mohly pokračovat v cestě domů. Voda opadla a zem trochu ztuhla mrazíkem. Rodičům jsme musely zpoždění vysvětlit.

Když otce v r. 1938 zatkli, Jardovi bylo osm měsíců. Maminka jezdila s balíčky pro otce do Slavuty. My jsme se museli postarat o sebe, hospodářství i malé sourozence. Hůře bylo, když otce převezli do Šepetovky, byla vzdálena 40 km. Příbuzní museli pěšky, nikdo je nesměl svézt, manželkám vězňů odebrali občanky. Matka se někdy vracela až třetí den. V květnu 1939 byl otec z vězení propuštěn, brzy nato se v našem klubu konal veřejný soud. Svědci proti otci se nedostavili a táta byl zproštěn viny a rehabilitován.

23. 5. 1940 se narodila nejmladší sestra Věra.

Náš kolchoz měl nově vybudovanou konírnu, kravín, vepřín, ovčín, čtyři velké stodoly on obilí a seno, kovárnu a elektrárnu. Fungoval rozhlas po drátě, jesle, mateřská školka a porodnice s bytem pro porodní asistentku. Bylo to hezká mladá Ukrajinka Klaudija Molčánová. Vdala se za Břetislava Vojtu. Měli spolu syna a dceru. Břet'a byl řidič nákladního auta, podařilo se mu havarovat s nákladem vodky. Zemřel v dvaceti osmi letech na tehdy nevyлéčitelnou chorobu, snad TBC. Do vsi se přistěhovala i Klávina sestra Šura, učitelka němčiny. I když v okolí řádili benderovci, Klaudija chodila k porodům do vzdálených vesnic, nevyhnula se ani lesním cestám. Když se jednou vracela lesem z Dědovy Hory, domů nedošla. Děti opatrovala teta Šura, babička a dědeček Vojtovi. Před odjezdem Čechů do ČSR si babička Molčánová odvezla je kamsi do ukrajinského vnitrozemí.

Asi po dvaceti dnech války Rudá armáda ustupovala a blížil se příchod Němců. Rodiče se rozhodli utéci. Naložili na koňský povoz, co se dalo. K vozu uvázali krávu, matka ji popoháněla a já jsem na voze držela roční sestru Věru. Byl večer. Daleko jsme nedojeli, protože jen kousek za vesnicí jsme se dozvěděli, že německá vojska jsou už daleko před námi a že jsme vlastně už okupovaní. Vrátili jsme se domů.

Za okupace v zimě 1941-42, jsme se scházeli při draní peří a louskali pražená slunečnicová a dýňová jádra. Byla to pochoutka. Když zase začaly bohoslužby v pravoslavné církvi v Holovli ukrajinské, chodili jsme tam v neděli pozorovat církevní obřady a svatby. Jednou v zimě jsme šli z církve domů, když už sluníčko zapadalo a silně pátil mráz. Během čtvrt hodiny mi omrzla špička nosu. Kamarádka Olga to poznala a musela jsem si nos třít sněhem. To nepomohlo a ještě mi omrzly ruce, snad proto, že jsem od dětství měla nízký krevní tlak. Utíkaly jsme co nejrychleji k Nadě Novotné. Přinesly ze studny vodu samý led, já si v ní máčela ruce, mávala jimi a běhala po světlici. Když přicházely k sobě, bolest ustala, ale ráno jsem měla na nose i rukou puchýře, musela jsem s pravdou ven. Alespoň jsem nemusela mýt nádobí, což byla moje povinnost. Myla Cilka a já jen utírala.

Otec i bratr Bohouš se za okupace ukrývali, báli se nasazení do Německa. Ve svém domě je nějaký čas ukrýval obecní policista Antonín Hudousek, navíc měl ještě malé děti, a tak byla naděje, že tady je nikdo nebude hledat. Rodina byla přesto v ohrožení. Na venkovní dveře jsme pověsili visací zámek na důkaz, že nejsme doma. Abychom si uvařili, muselo se topit velmi opatrně, aby nebyl vidět kouř. I na dveřích do dvora byl visací zámek a já vylézala ven oknem nade dveřmi, abych nakrmila krávu, slepice a prase muselo být syté, aby bylo zticha. Tak jsme přežili čas nábory a pronásledování bez úhony.

Naše vesnice byla osvobozena v lednu r. 1944 a na podzim jsem nastoupila do 6. třídy obnovené ukrajinské školy. Z vlastní iniciativy a bez vědomí učitelů jsme nacvičovali divadelní hru. Zkoušky probíhaly u kamarádky Věry Hricinové v domě po Bečánových, kteří byli jako kulaci vysláni na Sibiř. Hricinovi bydleli v jedné místnosti, přesto byli rádi, že mají po návratu z Ruska, střechu nad hlavou. Otec Hricina brzy zemřel. Věřina matka byla moc hodná a dovolila nám u nich zkoušet. S vedením klubu jsme vyjednali datum představení na 21. ledna, den Leninova skonu. Když se objevily plakáty napsané učitelkou Marií Michalskou

a jejím manželem, všichni byli překvapeni, protože v té době se dětské ani mládežnické zájmové činnosti nikdo nevěnoval. Ani se nekonaly žádné oslavy na počest významných událostí nebo osobností jako před válkou. Narychlo připravili projev k úmrtí Lenina. A pak došlo na naše představení. Hra obsahovala válečný příběh a tak se hodila k výročí. Hráli jsme ještě jednou v jiné vesnici, pozvali nás díky spolužačce, jejíž otec tam byl předsedou. V jejich rodině jsme přespali, domů bylo daleko. I tam se naše představení líbilo.

V r. 1946 musela sestra Cilka na operaci štítné žlázy až do Kyjeva. Když ji otec do nemocnice odvážel vlakem, vzal mě s sebou, abych poznala cestu a později mohla jezdit na návštěvy sama. Vlaky byly přeplněné vojáky, v cestování měli přednost. Průvodčím se muselo něco dát a dokázat doporučením do nemocnice na operaci, že jde o akutní případ. Otec s Cilkou nastoupili, abych mohla jet i já, tatínek poprosil jednoho vojáka, aby tvrdil, že jsem jeho manželka. Celou cestu jsme stáli namačkáni jako slanečci v konzervě. Chvillemi jsme posedávali na bobku. Za dne to ještě ušlo, ale večer se ve vlaku nesvítilo a za tmy mě dotyčný voják začal obtěžovat. Když jsem ho odstrkávala, ptal se: „Tak něcharašo?“. Já se jenom zmohla na protest: „Tak tože něcharašo“. Otec s Cilkou stáli vedle, asi vše pozorovali, ale neříkali nic, také nemohli, byli jsme rádi, že jedeme. Do rozbombardovaného Kyjeva mě samotnou už otec neposlal. V nemocnici vyjednal ukončení hospitalizace a pro Cilkou dojel sám.

Po ukončení 7. třídy jsme měli možnost pokračovat v různých oborech vzdělávání. Toužila jsem po zdravotnické škole, stát se zdravotní sestrou, nevyšlo to. S dalšími třemi spolužačkami jsem dala na radu starších děvčat a přihlásily jsme se do polytechnického institutu. Do školy jsme jezdily do Kamence Podolského, našeho oblastního města vzdáleného 300 km. Poprvé mě a kamarádku Olgu Severeňukovou otec odvezl do školy autem. Vežly jsme si zásoby jídla, peřiny, prádlo, oblečení, zkrátka vše potřebné pro život. Vařili nám jen polévky a jen ve všední dny. V sobotu a v neděli jsme si všichni vařili sami, venku na ohništi z cihel. Dříví se shánělo všelijak. Vařili jsme ze zásob z domova, často kroupy nebo jáhly. Občas to nebylo k jídlu, ale hlad byl silnější, a tak k chuti přišlo vše. Spali jsme v nevytápěné místnosti, v zimě po dvou u sebe pod jednou peřinou.

Cestovat domů na návštěvu a pro zásoby a zpět do školy bylo utrpení. Stávalo se, že cestující museli vystoupit a čekat na další vlak celý den i noc. Také nás to postihlo. Bylo to v zimě, čekárna přeplněná a vyhrátá lidskou teplotou, že se z otevřených dveří valila pára jako ze sauny. S Olgou jsme seděly venku na svých zavazadlech, aby je nikdo neukradl, nevzpomínám si, kam jsme chodily na WC. Nádražím projížděly přeplněné vlaky a my čekaly dál. Pak jsme dostaly odvahu a tlačily se vši silou, jen abychom mohly jet dál. Ještě jsme stály na stupátkách, když se vlak rozjel. Olga byla dál v otevřených dveřích, ale já jsem stála na stupátku, jednou rukou jsem se držela a v druhé kufr. Tak jsme dojely do příští stanice, tam se nám podařilo vylézt na střechu vagonu, už tam seděli i jiní cestující. Nikdo nemyslel na nebezpečí, hlavně že se jelo. Když zase byla možnost jet domů, rozhodla jsem se, že nepojedu. Rodičům to bylo divné, mysleli si, že ve městě zůstávám kvůli nějakému

klukovi. Já však brala ohled na možnosti rodičů zase mě zásobit jídlem a vybavit mě vůbec. Měla jsem příležitost si přilepšit, získat lístky na chléb. Tyto stravenky totiž dostávali přítomní i za odjíždějící. Prodala jsem je na trhu a koupila si ponožky a svetr. Rodiče nakonec spokojeni s mou podnikavostí.

V paměti mi zůstal i taneční zážitek. S Olgou jsme se vydaly do praku, kde hrála hudba, na parketu se tančilo. K tanci nás vyzvali důstojníci nám neznámých hodností. Ke konci jsme se chtěly nepozorovaně vytratit, oni to vytušili a hlídali nás. Když šli za námi, přidaly jsme do kroku, oni také. Kličkovaly jsme a nakonec si zuly boty, aby neslyšeli naše kroky. Domů jsme šťastně doběhly a vícekrát tancovat nešly.

Od rodičů jsem v pravou chvíli dostala vzkaz, že školu musím opustit a vrátit se domů, protože že se chystá odjezd do ČSR. Nic z toho jsem nechápala, bylo mi líto, že se musím rozloučit s Olgou, s níž jsem od 1. třídy seděla v jedné lavici. Plakaly jsme obě a nebyly k utišení. Do ubytovny přišly i další spolužačky, ani ty z nás nemohly dostat slovo. Po chvíli se dověděly, že jsem Češka a musím zde skončit. Zajímalo je, jak se mluví česky a musela jsem jim i česky zazpívat. Na rozloučenou jsme se vyfotily, ale foto mi neposlaly.

Domů jsem jako vždy jela v nákladním vagonu s lavicemi podél stěn. Moc jsem toho neměla, hlavním zavazadlem byla peřina zabalená v pytli. Jeden muž ten balík popadl a s ostatními jí házeli jako míčem. Měla jsem obavu, aby nevypadla otevřenými dveřmi. Naštěstí se tak nestalo a peřina dobře sloužila i v Čechách. Doma jsem se dověděla vše o možnosti vystěhování a těšila se na lepší život. S Olgou jsem se do odjezdu také ještě setkala, protože ona i obě další spolužačky školy zanechaly. Nejdříve z nás skončila spolužačka, které ve Slavutě na nádraží ukradli všechny věci. Když slezla z vozu, který ji přivezl, aby se ujistila, že jsme na nádraží také my, kočího přepadli, na hlavu hodili pytel a věci sebrali. Zbylo jí jen to, co měla na sobě, a se školou byl konec.

Příprava na stěhování se řídila tím, co se smí a nesmí převážet. Z metráže se narychlo šily oděvy. K nám domů byl pozván krejčí ze sousední vesnice, aby Cilce ušil kabát. Látky zbylo ještě na jeden a tak navrhl, že ušije kabát i mně. Neuspěl. Cilka měla ve všem přednost.

Asi 1. března 1947 jsme opustili naši Holoveň Českou a nastěhovali se do nákladních vagonů v železniční stanici Krivin. Jeden vagon obydlovaly dvě rodiny. Spali jsme na palandách po obou stranách. Vezli jsme s sebou i dobytek ve zvláštních vagoncích. Při zastávkách jsem naši krávu chodila krmit, napájet i dojit.

Vlak stál v Krivině asi týden a pak se rozjel. V ČSR naše rodina bydlela v r. 1947 na Jindřichově Hoře okr. Domažlice a od r. 1948 ve Studánce okr. Tachov. Po založení své rodiny jsme bydleli v Tachově, v Konárovicích u Kolína a nyní bydlím v Řečanech nad Labem. Vychovala jsem syna a dvě dcery. Mám z nich radost. Ráda se zúčastňuji činnosti Sdružení Čechů z Volyně a přátel.

Vzpomíná Vladimír Vojta

Čím je člověk starší, tím častěji vzpomíná na svá mladá léta, zvláště když zůstane na stará kolena sám.

Zrozen jsem byl v překrásné malé české vesničce 14. 6. 1922 v Holovni České, v té části, které se říkalo Dolejšek či Žabokryky. Zvláště vzpomínám na letní večery, kdy krajinou zněl žabí zpěv, byl to nádherný koncert.

Jaké byly začátky naší rodiny na Volyni? Dědeček Vincent Vojta a babička Anna, rozená Pičová, vyprávěli, že přijeli z Čech na trakaři. Pocházeli z Dobré Vody, kde velmi těžce dobývali obživu z chudé půdy. Hnůj nosili na pole v nůši. I rozpínavost Němců je donutila k vystěhování. Na Antonovce koupili domek od Holendrů (Holand'anů). I tady byla půda málo úrodná, písčitá. Když se v roce 1904 zakládala vesnice Holoveň Česká, přestěhovali se sem, pole zde totiž slibovala bohatší úrodu. Z počátku bydleli v ovčíně, bývalém majetku zchudlé polské šlechtičny. Později si můj otec - sedlák, strýc Jindřich - sadař a strýc Josef - kolář postavili vlastní domy a začali samostatně hospodařit. Dědeček s babičkou bydleli na vejminku u syna Jindřicha. Babička Anna zemřela v r. 1932, dědeček Vincent v r. 1935.

Netrvalo dlouho a nastaly zlé časy. Otec vlastnil 15 hektarů polí a 5 měl propachtovaných. Snad v r. 1930 byl sovětskou mocí zařazen do čtvrté skupiny, to znamená k nejbohatším sedlákům ve vesnici a rodině hrozilo vysídlení jako kulakům. Nejdřív nám sebrali nejlepší krávu. Stala se majetkem jeslí, aby bylo mléko pro děti. Celá rodina plakala, že už nemáme Srnu. Doma bylo jako po pohřbu. Za rok nám kolchoz sebral ostatní kravky i koně. Pro rodiče to byly nenahraditelné ztráty, ale malé děti si z nastalé situace těžkou hlavu nedělaly. Doma se o dění v obci moc nemluvilo, ale všichni sousedi hořce vzpomínali, že největší sedláci Bečánovi, Vlád'ovi i Josefovi byli vysláni až někam na Murmansk. I další rodiny byly z vesnice vystěhovány, asi třetina. Rodiče denně čekali, že i na nás dojde, proto nasušili několik pytlů chleba, aby bylo co jíst na cestě do nenávratna. Už jim byly odebrány občanky, nové dostali až v r. 1938. Snad velkým štěstím bylo, že byl otec vyučen sedlářem a čalouníkem. Čalouněním opatroval kočáry a dělal veškeré koňské postroje. Kdyby nás ze vsi vyhnali, nikdo jiný by ty věci neuměl ani opravit. A tak jsme, zaplat' Pánu Bohu, zůstali doma.

Všechny tyto události předcházelo velké neštěstí, v r. 1918 se otec stal vdovcem. Po narození třetího dítěte, dcery Blažky (měli už Milka nar. 1907 a Bohouše nar. 1915), první manželka zemřela. Na tři děti a hospodářství se jen těžko sháněla nevěsta.

Posléze si otec vzal moji maminku, která pocházela z chudé, početné rodiny Popků z Antonovky. Děda Popek měl asi 3 ha polí a kovárničku. Obojí poskytovalo jen skromné

živobytí rodině o devíti dětech (6 děvčat a 3 chlapci). Moje maminka byla nejstarší, pracovala jako pokojská v Ostroku a v 25 letech se provdala. V novém manželství se v r. 1920 narodila dcera Mánička, která ve věku 8 let zemřela na prudký zápal plic. Prostydla, když zmokla při trhání kytíček v háji. Zemřela v nemocnici ve Slavutě, pohřbena byla v Dědově Hoře, protože na Holovni nebyl katolický hřbitov (krchov).

Otec zažil i věznění v době, kdy stát od obyvatel vymáhal zlato. Přišli v noci, otce odvedli a vyslýchali několik dnů. Pak propustili. To se několikrát opakovalo, jednou si ve vězení pobyl šest týdnů. Domů ho přivezl kočí z cizí vesnice. O tom jak vypadal, se nesmělo mluvit. Stejný osud postihl jeho dva bratry, Josefa a Jindřicha, a ještě mnohé jiné.

Ve třicátých letech jsme měli chlév z cihel spojený s domem, takže se ani v zimě nemuselo chodit krmit přes dvůr. (Chlév kolchoz rozebral, ani záhumenkovou krávu nebylo kde mít.) Pod obrovskou stodolou byl sklep na dva vagony brambor. Taktéž vše rozebrali na stavbu kolchozních budov. Rodinný dům jsme měli jako všichni ostatní, v něm velkou kuchyň a pokoj. I zde žila početná rodina.

Když se do vsi stěhovaly ruské rodiny do domů vysídlených Čechů kulaků, byl k nám do světnice přidělen Voronin (asi v r. 1932). Pracoval v kolchoze jako účetní. Celá naše rodina bydlela v kuchyni, i tam otec ještě dělal sedlařinu pro kolchoz. Až v r. 1939 kolchoz postavil dvě garáže pro auta a dílnu pro sedláře. Voronin odjel zpátky, pak se k nám nastěhovala česká rodina Hudouska Toníka. Bydleli u nás do doby, než si postavili vlastní dům v nové ulici.

Jak se vyvíjel můj osobní život? Do školy jsem začal chodit v šesti letech, přestože ostatní děti začínaly se vzděláváním až v osmi. Škola byla dvoutřídní. Jeden rok se učilo v 1. a 3. třídě, napřesrok ve 2. a 4. Blažka šla do 3. třídy, sestra Mánička do první, kamarád Rost'a Lancigrů také do první. Co tedy se mnou doma? Musel jsem taky do školy.

Ve 13 letech jsem ukončil povinné sedmileté vzdělávání a Voronin navrhl, aby mě poslali do kurzu pro účetní. Předseda kolchozu to zamítl s odůvodněním, že jsem syn kulaka, že musím ke koním. V zimě jsem otci pomáhal opravovat postroje, na jaře jsem zase musel ke koním.

Když mi bylo 10 let, o vánočních prázdninách jsem se začal učit hrát v místní dechovce u kapelníka Josefa Roubala. V kapele jsem hrál až do začátku války (22. 6. 1941).

V roce 1937 k jaru mi Jarouš Dusů nabídl, abych s ním šel do party pracovat ke včelám. Rád jsem souhlasil a ihned nastoupil. Vedoucí včelína Václav Vynikal (krejčí) mě také dobře přijal a začali jsme přikrmovat. Byly nás tři party po dvou lidech. Když se oteplilo, s Jaroušem jsme přestěhovali včely na zahradu bývalého chutoru Krylovců. Na jižním svahu vedlejšího pole byla zasetá dlouhodobě kvetoucí pohanka medonosná, včelky měly napilno a

my jsme v práci kolem nich prožili dvě krásná léta. V roce 1938 Vynikala zatkli, zastupoval ho Novotný Josef - Pepíček.

V létě 1938 mi bylo 16 a začali na mě útočit, abych vstoupil do Komsomolu. Já to oddaloval, až jednou přišla maminka z pole a pro Boha mě prosila, abych do toho Komsomolu vstoupil, jinak nás mohou vyslat. V té době bylo několik mužů ve vězení, i bratr Mílek. Proč ještě riskovat vyhnanství? Abych zachránil rodinu, přihlášku jsem podal. Z okresního výboru přijela tajemnice Barz a přesvědčila mě, abych zase nastoupil ke koním. Koně jsem měl také rád, ale v práci u včel jsem prožil nejkrásnější chvíle svého pracovního života. V jednom roce se ohřebily tři klisny - babičky, hříbata chodila všude se mnou. Později mi svěřili klisny středních let. Před válkou jsem s koňmi často jezdil i na celý týden do lesa, kamenolomu nebo na stavbu letiště Klembouce. V zimě 1939 -40 a 1940 -41 jsem pracoval na stavbě bytového domu pro letce ve Slavutě. Mrazy byly 39 -42 st., ubytování jsme byli v pionýrském domě, spali jsme na podlaze, ráno byla voda na umytí ve vědru zmrzlá. Bochník chleba a hrneček sádla musel na týden stačit. Divím se, jak to mohl člověk přežít.

Válka začala 22. 6. 1941. Někteří starší mládežníci narukovali do armády. Z členů výboru Komsomolu jsme ve vsi zůstali tři, já a dvě dívky. Doklady organizace byly v místnosti klubu (kulturní dům). Vedoucí klubu nařídil, abychom je někam uklidili. Nevěděli jsme kam s nimi. Až přijdou Němci, nesmějí se k nim dostat. Když Němci přitáhli, vedoucí klubu Ukrajinec, dal se k policii, na nás zaútočil, abychom ty doklady (vesměs zápisy ze schůzí) vrátili. Řekli jsme, že jsme je spálili. Jenže my jsme je jedné krásné letní noci zakopali v žitném poli tak hluboko, aby je traktor nevyoral. Měl jsem velký strach, aby to děvčata neprozradila. Mě ukrajinská policie týrala výslechy. Sotva jsem přišel domů na oběd, už tu byl posel se vzkazem, abych se okamžitě dostavil na policii k výslechu. Vyslýchali nás několikrát, ale nikdo nic neprozradil.

V březnu 1942 skupinu chlapců a dívek hnali do Zlatopole kopat zákopy. Sotva si kdo dnes umí představit, co jsme zkusili. Po měsíci jsme se vrátili pěšky. V dubnu skupinu chlapců v dobytčích vagonech transportovali do Německa. Pracoval jsem s koňmi ve vesnici Vogelsen bei Lünenburg tři roky. První rok jsem myslel, že umřu hlady, pak bylo líp. Tajně jsem dojíl kobyly a pil jejich mléko, je velice výživné.

17. dubna 1945 nás osvobodila kanadská armáda. Od té doby nás nenutili pracovat na poli, krmili jsme dobytek.

Na statku se zdržovali i lidé mně neznámí. Jednoho dne přijela skupina tří žen a asi šesti dětí, šlo o německou šlechtu prchající z Polska, doprovázenou kočím a ozbrojeným strážcem - vlasovcem. Ten, ačkoli jsme už na polích nepracovali, mi jednoho dne poručil, abych jel na pole a sám vytasil pistoli. Mezi nás skočil správce statku - Němec, aby nestřílel. Vysvětloval mu, že k činu nedošlo na našem statku, ale v sousední vesnici Mechterzen. Rus - hromotluk, říkali jsme mu Marjak, se chtěl pomstít "svému" hospodáři za špatné zacházení a napadl ho. Scénu viděl kanadský voják a násilí učinil přítrž tak, že dávkou ze své zbraně

útočníka Rusa zneškodnil. Marjaka jsme my, ostarbeitři, znali, pohřbili jsme ho v Lünenburgu.

Za čtrnáct dní nás převezli do sběrného tábora u řeky Labe. Nákladními auty nás do evakuovaných vesnic převážela kanadská armáda. Tady jsme si pobýli víc než měsíc. Živili jsme se i tak, že jsme zabíjeli krávy potulující se po okolí. Kde byl majitelům konec... Odtud nás nákladňáky odvážela Rudá armáda přes Polsko. A tady jsme se po útoku benderovců ocitli smrti nejbližší. Nicméně jsme se dostali do lágru kdesi v Bělorusku a odtud jsme vlaky v dobytčích vagoněch doputovali domů až v září 1945.

Byl jsem mobilizován na stavbu sklozávodu v okresním městě Slavuta. V červnu 1946 mi operovali koleno a pak jsem pracoval jako hlídač sadu a pro změnu zase krmil koně až do stěhování do Čech. Možnosti odjezdu do Čech lidé uvěřili až tehdy, když z československého velvyslanectví přijel pan Laštovička s jasnými informacemi. Smíšená manželství, tedy i moje si musela opatřit doklady v Šepetovce u Smíšené československo - sovětské vládní komise.

Naše rodina

předkové:	dědeček Vojta Vincent, babička Anna roz. Pičová
otec:	Vojta František, nar. 8. 11. 1878
matka:	Popková Františka, nar. 5. 4. 1895, Antonovka, újezd Ostrok
strýcové:	Vojta Josef, Vojta Jindřich, Popek Bohumil, Popek Jindřich a Popek Vilém (poslední dva odjeli do Ameriky)
tety:	Šatavová Anna, Dytrichová Běta, Jančová Marie, Vanická Ludmila
sourozenci:	Emil nar. 1907, Bohumil nar. 1915, Blažka nar. 1918, Marie nar. 1920, Miloslava nar. 1924, Rostislav nar. 1931

Starší bratři studovali. Emil měl v celé vsi nejvyšší elektrotechnické vzdělání, proto mohl obsluhovat obecní elektrárnu a rozhlas po drátě. Když Němci zaplombovali jeden radiopřijímač, tajně používal náhradní k odposlechu zpráv z ciziny a informoval spolehlivé kamarády.

Manžel Blažky, Bohumil Buben padl v roce 1944 u Tarnopolu. Při vzpomínkách na kapelu myslím i na kamaráda Vlád'u Nosků (Vlad'oušů). Byl to dobrý trumpetista, a proto narukoval k vojenské kapele ve Slavutě. Namlouval si děvče, jehož rodiče lásce nepřáli,

proto se Vlád'a často opíjel. Jednou večer cestou domů upadl a usnul. Nastydl, dostal zápal plic a brzy nato zemřel.

V Čechách v r. 1947 několik rodin z Holovně a Jedvanin osídlilo Jindřichovu Horu na Domažlicku. Pracoval jsem v polesí Černá Řeka dřevorubcem. Koncem roku přesídlil do Tachova na zemědělskou usedlost, v JZD jsem pracoval účetním. Několik let před důchodem jsem rozvážel pečivo. Koně mě provázeli po celý můj život a stali se mi osudem. V Německu mi dokonce zachránili život.

Vzpomíná Vladimír Nosek

Narodil jsem se 1. 4. 1924 v Holovni České okr. Slavutana Volyni v rodině Václava Noska.

Můj děda se narodil ve Vrchlabí a jako šestiletý se s rodiči vystěhoval do Hrušvice na Volyni. Byl dvakrát ženatý, měl osm dětí - pět dcer a tři syny.

Můj otec Václav Nosek se narodil r. 1898. Přestěhoval se do Holovně a po první světové válce se oženil s Libuší Příbylovou, narozenou r. 1902 v Krajově. Spolu měli dva syny a tři dcery. Mladší Toník zemřel devatenáctiletý po těžké a dlouho trávající nemoci v r. 1948 už v Čechách.

Otec byl zemědělský dělník. Na Volyni vlastnil jen malé políčko. Po založení kolchozu absolvoval v Žitomíru kurz pěstování chmele. Zastával pak funkci vedoucího chmelové brigády až do vystěhování do Čech v roce 1947.

Já, Vladimír, nejstarší ze sourozenců, jsem se narodil 1. 4. 1924. Obecnou školu jsem absolvoval v Holovni. Česky nás učil námi milovaný učitel Hrisevič. Do vyšších tříd jsem chodil v Holovli ukrajinské. Tam se učilo ukrajinsky, několik hodin v týdnu byla ruština a od 6. třídy také němčina, v 7. ročníku základní vzdělání končilo. Dodnes si pamatuji příjmení několika vyučujících, např. Vološin, Zalevska, Loboda, Koršun, ředitel Cikra. Po ukončení školy jsem v kolchoze pracoval na různých místech. Předsedy kolchozu byli: Kudrna Josef, Janča Vladimír, Zoščuk Michal, Andrlé Karel.

Naše ves měla vlastní českou kapelu, která účinkovala i v okolních obcích při zábavách i jiných příležitostech. Také jsem v ní hrál. Nechyběl ani hasičský sbor, který podle potřeby vyjížděl k požárům v širokém okolí.

V r. 1938 byl otec zatčen, z vězení byl propuštěn v r. 1939. Chodil jsem za ním pěšky do 40 km vzdálené Šepetovky. Přenocoval v parku na bývalém hřbitově. Ráno předal balíček s prádlem a jídlem a převzal balík špinavého prádla a šlo se domů.

22. 6. 1941 Německo přepadlo Sovětský svaz, Němci se do Holovně dostali asi za měsíc. Komunisté se svými rodinami evakovali včas. Okupanty byl jmenován starosta a policajti. Němci zatýkali židovské rodiny. Našeho Žida Huza Mejera bili a týrali před davem přihlížejících spoluobčanů. Z ukrajinské Holovli sebrali Mitehereše, Basa, Berka, Šind'a.

V březnu 1942 bylo asi dvacet chlapců a děvčat mobilizováno na zákopové práce, do cíle však nedojeli a se svolením úřadů se vrátili domů.

V dubnu 1942 byli určeni a na práci do Německa odjeli: já, Vladimír Vojta, VI. Janča, Hříša Formaňuk, Žeňa Porecký, Tychon Semeňuk, VI. Zoščuk. To byla první skupina. Byli jsme přiděleni do vesnice Vogelsen bei Lünenborg a na oblečení označení slovem OST. Pracoval jsem střídavě u dvou sedláků, vykonával různé zemědělské práce a u nich se také stravoval. Nocovali jsme v baráku se zamřížovanými okny, který se na noc zamykal. Po roce jsem se rozhodl utéci domů. Dostal jsem se do města Schneimmule, cestoval jsem v noci pěšky i nákladním vlakem. Na nádraží jsem byl zatčen. Po několika dnech výslechu na gestapu, jsem byl transportován do štraflágru n. Police (pobočka konclágru Sachsenhausen), kde jsem strávil tři měsíce. V koncentračním táboře Sachsenhausen bei Oranienburg jsem strávil 26 měsíců. Po příjezdu do koncentráku jsme byli měsíc v karanténě. Byl jsem s dalšími třemi vězni určen na práci v prádelně. Pracoval jsem tam do dubna 1945, kdy nás vyhnali na pochod smrti. Tři skupiny po sto věznicích pochodovaly se strážemi západním směrem na Schwerin asi tři týdny. Vzpomínám si, že jsme jednou nocovali ve stodole, kde byla hrachovina, nasbírali jsme si hrách do kapes. Druhou noc jsme trávili v lese před Schwerinem u města Kriwic. Když jsme se ráno probudili, stráže byly pryč. A my jsme byli svobodní. Území bylo osvobozeno Rudou armádou. Vrátili jsme se do Kriwic a sháněli něco k jídlu.

Pak jsme se hlásili u záložního pluku a byli přijati do Rudé armády. Po krátkém výcviku jsme byli zařazeni do vojenské komandatury města Parchin. Tam jsem sloužil do 17. 3. 1947, kdy náš ročník byl demobilizován. Po příjezdu do Holovně jsem musel do Šepetovky vyřídit si doklady pro vystěhování do ČSR. Byl jsem přidělen k transportu s Jedvaninskými a v dubnu 1947 překročil hranici.

Naši rodinu jsem našel na Jindřichově Hoře v okrese Domažlice. V roce 1948 se naše rodina přestěhovala do Města Touškova v okrese Plzeň - sever na zemědělskou usedlost. V roce 1949 jsem nastoupil službu v SNB ministerstva vnitra. Až do důchodu jsem doprovázel vládní a jiné vysoké hodnostáře a docílil hodnosti podplukovníka.

Vzpomíná Vladimír Pič (zaznamenal plk. v. v. Dr. Ladislav Běhounek)

Vladimír Pič se narodil v r. 1918 na Ukrajině jako volynský Čech. Pracoval a žil normálním životem mladého člověka. Zamiloval se a oženil. Dosáhl věkové hranice, kdy měl nastoupit vojenskou základní službu. Ale na vojnu se mu příliš nechtělo. Dostal roční odklad. Uplynul rok a přišel povolávací rozkaz.

Druhého listopadu 1937 spolu s ostatními odvedenci nastoupil do vlaku, který je po měsíční cestě vysadil na Dálném východě na řece Ussuri, kde sloužil tři roky. Situace na hranici s územím okupovaným Japonci byla velice napjatá. V. Pič prodělal výcvik dělostřelce. Už v době základní služby si nejednou prožil tzv. "křest ohněm". Dálný východ na konci třicátých let byl ještě divočinou. Stavět a budovat se tam teprve začínalo. Po skončení vojenské základní služby v prosinci 1940 se vrátil na rodnou Ukrajinu, kde ho čekalo milé překvapení. Poprvé uviděl svou dceru, která se narodila v roce 1938.

Z mírového života se V. Pič a jeho spoluobčané dlouho neradovali. Hitlerovské Německo napadlo Sovětský svaz. Celé dva roky žili na území okupovaném německými nacisty. Je všeobecně známo, jak si "nadlidé" na obsazeném území počínali. Terorizovali a ponižovali místní obyvatelstvo. V. Pič osobně zažil případ, kdy Němci za útok partyzánů na jejich hlídku obklíčili celou vesnici a zcela ji vypálili. Muži byli na práci v lese, tak nacisté povraždili ženy a děti. Žít pod nadvládou bylo těžké. Vladimír toužil po tom, se postavit okupantům se zbraní v ruce. Zklamáním bylo zjištění, že po napadení Sovětského svazu Německem bylo rozhodnuto volynské Čechy do Rudé armády nepovolávat. S tímto rozhodnutím se nechtěl smířit. Proto jednou v noci odešel z domova s partyzány a s jejich pomocí se dostal na frontu u Žitomiru ještě dříve, než Rudá armáda dorazila do jejich vesnice. Tak se stal rudoarmějcem. S hrdostí oznámil velícímu plukovníkovi, že absolvoval výcvik u dělostřelců se 152 a 122mm houfnicemi. Byl však zklamán, neboť dělostřelců měli na frontě dostatek. Stal se tedy pěšákem. Do bojů poprvé zasáhl u důležitého železničního uzlu v Šepetovce. V dalším průběhu války byl také střelcem u 120mm minometu. Prostě na frontě dělal, co právě bylo třeba. Určitý čas sloužil na štábu jako písař. V této funkci rovněž zažil situaci, kdy při zápisu vojáka, který se vrátil po vyléčení zranění, v písemných dokladech zjistil, že padl. Bylo uvedeno místo jeho pohřbení. Okamžitě uvědomil nadřízené a rodinu vojáka o omylu. Jedno z vyznamenání dostal také za příkladné plnění povinností v této funkci.

Ani Vladimírovi se na frontě nevyhnulo zranění. Když z kulometu odstřelovat Němce zabarikádované ve vesnici, dopadl za ním dělostřelecký granát. Vzpomíná, že se vzpamatoval až sedmý den. Třásl se, nic neslyšel a nemohl mluvit. Nerad vzpomínána bitvu u Tarnopolu. Jeho bratr tam padl do zajetí. Byl transportován do tábora, odkud se mu podařilo uprchnout, za pomoci polských občanů přešel frontu zpátky a vrátil se do armády. V Tarnopolu byla obklíčena dvacetitisícová protivníková armáda. Tři měsíce ji rudoarmějci drželi v obklíčení,

než se vzdala. „S 1. ukrajinským frontem jsem došel až k Odře. Když jsme přeplavali Odru, Československo žádalo o pomoc. Proto celá 60. armáda byla přeřazena do 4. ukrajinského frontu a místo na Berlín jsme postupovali na Prahu. Na území Československa jsem jako první město osvobodil Opavu. Šlo o těžké boje, neboť jsme museli dobývat železobetonové bunkry, které byly postaveny jako obranná linie proti hitlerovcům na obranu Československa,“ vzpomíná Vladimír.

Válka pro něj skončila v moravském Šternberku, když Německo vyhlásilo kapitulaci. Jejich armáda se pak přemístila do blízkosti Prahy a jeho divize byla půl druhého měsíce v obci Ohaře na Kolínsku. Poté byli převeleni do Německa, kde byl po rozpuštění armády přidělen k 130. gardovému štětínskému pluku. V Německu plnili úkoly nejen okupační armády, ale také přispívali k obnově normální činnosti. Například tím, že pomáhali se sklizní obilí a s jinými pracemi. V Německu sloužil do konce roku 1945. Poté byl demobilizován a vrátil se na Ukrajinu.

Působení V. Piče na bojištích Velké vlastenecké války není ságou neohroženého hrdiny. Jak říká, bránil svou vlast, rodinu a přátele, aby mohli přežít. Většina bojovníků proti fašismu a nacismu si uvědomovala, že mír je pro lidstvo nejdůležitější hodnota. V. Pič je nositelem Řádu Slávy 3. stupně, Řádu Velké vlastenecké války 1. stupně, medaile Za odvalu, Za bojové zásluhy a dalších vyznamenání.

V roce 1947 sovětsko - československá smíšená komise projednala přesídlení volyňských Čechů do země svých předků. Tuto možnost V. Pič přivítal a uskutečnil. Za dům, který na Ukrajině zanechal, v Čechách dostal jiný ve vesnici vzdálené tři kilometry od hranice s Německem, v okrese Domažlice. Začátky v novém domově nebyly jednoduché. Začal pracovat jako dřevař v lese. Po absolvování speciálních kurzů třicet let působil jako lesník. Říká se, že dějiny vytvářejí osudy lidí. Plně to platí o takových jako je Vladimír Pič.

Vzpomíná Jiřina Pulerová

KLAUDIJA

Tak se nějak správně psalo a znělo jméno mé tety Klávy Vojtové. V celé vsi ji nikdo jinak neoslovoval a znal ji každý, protože v Holovni České od jisté doby přiváděla na svět dětičky v kolchozní porodnici. Objevila se tu asi těsně po škole, porodní asistentka, mladička půvabná Ukrajinka Klaudija Molčánová s hlubokýma očima, ve svůdně průhledných krepdešinových bledě modrých šatičkách. A mohl se pak někdo divit, že se v hlubinách jejích očí utopil Břeťka Vojtů? Vzali se. Syn Tolíček se jim narodil v roce 1938, dceruška Loročka o rok později. Lze se tedy domnívat, že měli dost důvodů žít šťastně. Ale nezrodili se zřejmě na šťastné planetě a doba šťastnému životu nepřála vůbec.

Můj strýc Břetislav Vojta v kolchoze získal elitní zaměstnání, stal se řidičem nákladáku a vozil leccos. Dokonce měl jednu korbu plničkou lahví vodky. A tehdy havaroval. Sám byl zoufalý, vedení kolchozu ho nešetřilo, skončil u vyvážení hnoje a jiných pro něj ponižujících pracích. Když byly synkovi sotva tři roky, těžce onemocněl a ve 28 letech zemřel. V rodině se traduje, že na tuberkulózu.

Teta Kláva dál pipalala novorozeňátka a stát ji za to platil žebráckým grošem. Nicméně, ráda si pro odměnu chodila do selsovětu v Dědově Hoře. I na podzim r. 1946 jednoho slunného dne se pro peníze vydala. Když se vracela domů a místní obyvatelé ji viděli mířit k lesu, radili jí, aby tudy nechodila, že se lesy hemží benderovci. Ona se prý tedy vydala k polní cestě. Ale očitá svědkyně ji a její vrahy pak viděla v lese. Žena, která sbírala klestí, uviděla dva muže, jak porážejí zřejmě ukradenou jalovici. Skryla se v houští, protože se bála. Potom prý uviděla i Klávu přistupující k mužům. Měla zaslechnout i slova, kterými starší nařídil mladšímu Klávu zahnat. Staršímu, jmenovali ho Kostoveckij, se mladíkuv útok nezdál dost razantní a tak zaútočil sám tak, že se teta ke svým dětem už nikdy nevrátila.

Klávín tchán Jindřich Vojta, tedy dědeček obou sirotků, s dalšími ochotnými přáteli na povezech, koňmo i pěšky pročešávali les křížem krážem bezvýsledně asi týden. Posléze usoudili, že v té vrstvě spadaneho listí hledají marně. Do Čech jsme odjeli bez Klávy i bez dědečka, který zemřel po jedné noci nelidských bolestí břicha dřív, než se odjezd do ČSR uskutečnil.

O popsané vražedné scéně v lese svědkyně z Lysiče vyprávěla až několik let po naší reemigraci. Její vyprávění mé babičce tlumočili Homeňukovi, kteří v 50. letech minulého století po Stalinově smrti mohli v Labuti v okrese Tachov navštívit svou dceru. Zmiňovaný Kostoveckij při řezání dříví na cirkulárce přišel o ruku a paní Homeňuková jeho úraz komentovala slovy: „Vsi zahovorili, šo ce za Klávu“.

Moje babička Marie Vojtová, tedy Klávina tchyně a moje maminka Marie Pulerová, tedy Klávina švagrová, uvažovaly, co vedlo jakéhosi Kostoveckého k tak hrůznému činu. Maminka usoudila, že to asi bylo odmítnutí, urážka mužské ješitnosti. Onen muž se o půvabnou vdovu ucházel a žádal, aby se za něj provdala, ale ona ho odmítla slovy:

„Takového manžela, jako byl Břet'a, nenajdu a jiného nechci“. Toto teta kdysi svěřila mé matce. Úvahy obou příbuzných vedly k závěru, že si asi teta myslela, že by jí bývalý nápadník mohl dát kousek masa. Však si mnozí ještě pamatujeme, jak nesnadné bylo těsně po válce sehnat živobytí. Doma čekaly dvě hladové děti, často i sestra a matka. Babička Molčánová si odvezla obě děti kamsi k sobě domů.

Anatolij vystudoval v Kyjevě střední školu - obor geodézie a kartografie. Před hladověním a nuzným životem vůbec, se utekl do armády. Sloužil jako důstojník v Karpatech, na Ussuri a třeba i v Maďarsku až do důchodu. Jako dospělému mu holovňáci ukázali domnělého matčina vraha.

Larisa šla ve šlépějích své matky. Stala se porodní asistentkou a lidská mláďata přiváděla na svět v ukrajinském městě Krivoj Rog. I na zlatonosné Kolymě.

Z blízkých příbuzných se nikdy nikdo nedověděl, kde a jak Klaudiva Molčánová - Vojtová spí svůj věčný sen.

Višňový sad

Nenechte se zmýlit čechovovským titulkem, s dramatikem ruské literární klasiky nemá společného zhora nic. Jde o sad kolchozní v jedné z vesniček tam za horami a rovinami na daleké ukrajinské Volyni. Zde se rodili, žili a pilně pracovali i umírali Češi, jejichž předkové opustili milovanou kotlinu uprostřed Evropy, neb nebyla schopna ve druhé polovině 19. století některá svá dítka uživit a pro jiná jejich vlastní zlaté tele nebylo dost tučné a tak doufala ještě víc je vypást na žírné černozemi.

A v těchhle končinách se zvláště daří višňovým stromům, proto není divu, že v rozsáhlém sadu jasnými barvami září příbytky tvorů z nejpilnějších - včelí úly. Počítají se tady na stovky, vždyť je to kolchozní včelnice - pásika - tak se jí tu říká. Právě tady v království čiperných bodalek pracuje velmi ráda budoucí maminka, moje maminka. Na jaře sad tone v bělostných závojích drobných kvítků, v létě se větve sklánějí k zemi jako rudé girlandy pod tíhou dozrávajících rubínů, leč právě nyní panuje měsíc únor a ten si osobuje právo vše živé mořit chladem, však rtuť teploměru spadla až k mínus dvacíctce.

Jak sad, včelky a mráz souvisí s budoucím mateřstvím? V něm se totiž nerodí jen včely, ale i lidské životy. Kolchoz vlastní porodnici, stojí na okraji sadu. Na svět tu přivádí kloučky i holčičky moje mladičká tetička. Za okny mrzne, jen praští a v porodnici se taky nikdo neohřeje. Mně se do té zimy vůbec nechce, a tak zkusíme všechny tři, než se mi podaří

zavřískat: „Lidi, my jsme to zvládly!“ O pár let později běhám za maminkou do sadu i do včelnice, mlsám med žvýkáním pláství. Nic sladšího pak už nikdy můj jazýček neochutná.

Jesle

Každé holoveňské stavení tone v bujném stromoví, stejně lahodné ovoce tu plodí višně, hrušně i slivoně nespočetných druhů. A tak šup s batolátky z porodnice ve višňovém sadu do jesliček obklopených všelikým ovocným i okrasným stromovím, aby se maminky mohly „bezstarostně“ lopotit na kolchozních lánech, v kolchozních kravínech i vepřínech, aby tehdejší vládce světa Hitler měl dost proviantu pro své frontové hrdiny, aby syti mohli srdnatěji vraždit otce oněch nevinátek.

A co my děti? Po obědě se trošku prospíme. V jeselské ložnici je i dnes všecičko na svém místě. Postýlky bělounké jako padlý sníh vyrovnané do zákrytu, sestřičky zářící dobrotou i skotačivě děti. Že právě teď žádné neskotačí? Nevšimli jste si? Zrovna je všechno a všichni nějak strnulé. A neděje se tak poprvé. I nejmenší škvrně podvědomě cítí cosi zlověstného, proto je lepší být jako myška. I dnes se očekává vzácná návštěva.

Ještě posledního špunta šoupnout na kutě, přikrýt prostěradlem... Dnes je takové horko! A přece mrazík hrůzy šimrá po zádičkách.

Bojí se i tety?

A už je to tady! Dveře dokořán. V nich dva urostlí muži v těch nejobávanějších a nejnenáviděnějších uniformách. Jim po boku obrovští vlčáci. Černé bičiky budou hladit psy, nebo děti? V každém případě je dobré jimi švihat kolem sebe. Co kdyby nadčlověka chtělo některé z dětí napadnout? Vždyť jsou už dvouleté a válečné jesle hýčkají ve své náruči i šestileté.

Dvě čtyřletá srdíčka splašeně tlučou pod jedním prostěradlem.

„Slavěnko, zejtra si zase k tobě vlez, jo?“ Vojáci panovačně přehlízejí ložnici. Psiska cení zuby. Sliny stékají na vydrhnutou podlahu. Dvě lidská mláďata se k sobě tulí a zpod prostěradla jen po očku pozorují hosty. Vidění dvojíma očima vojáci nejsou tak velcí, i psi se zdají přátelštější. Dnes opravdu všechno dobře dopadlo, nikdo nebyl bit, ani nikdo neřval.

Jen sestřička láteří: „Co vás napadlo ležet v jedné posteli! Víte, co by se stalo, kdyby nás přistihli takhle neukázněné?“

Usne někdo po takové pohádce? Za chvíli se ložnicí ozývá pravidelné dětské oddechování. Nejedno hrůza vyčerpala. Jiné oka nezamhouří. Vstávat a jít se na zahradu. Budeme si hrát! Na co? Přece jako včera a předevčírem. Na ženicha a na nevěstu. Hostů je moc a svatba se jak se patří, vydařila. Ženich pláče? Asi přebíral a spadl do kopřiv. Děti poslouchajte, slyšíte něco? Nic. Do zítřejšího poledního spánku září celý svět.

Štěpnice

Tatínek se jen sporadicky ozývá trojúhelníkovými psaníčky odkudsi z vražedné fronty. A paní učitelová se svou malou dcerkou se přece nemůže jen tak zbůhdarma roztahovat ve školním bytě. Pryč s nimi. Že nemají kam jít, okupační panstvo nezajímá. Ještě, že ve stejné vesnici v roztrhané chalupě žije dědeček s babičkou. Kdysi zde bylo pamatováno i na výminkáře. Tady najdeme střechu nad hlavou i láskyplné teplo domova.

Pod naším oknem kraluje dědeček - sadař. V miniaturní školce rostou slabé proutky i stromečky s nesměle se rozvětvlujícími korunkami. Děda je štíhlý, vysoký, šedovlasý, obličej rozrývají vrásky ustaraného hospodáře. A právě on ty budoucí štědré plodonoše ošetřuje a šlechtí. Úspěšně!

Děti však smějí štěpnici obcházet v uctivé vzdálenosti. Je to tak těžké! Dobře by se mezi stromky kličkovalo, snad i na schovku by se tu dalo zahrát. Vrcholné léto trýzní děti nejnemilosrdněji. Na těch proutcích totiž dozrávají ryngle. Jedna, dvě, víc by jich stromek neutil ani neunesl. Mnohé se velikostí vyrovnají pomerančům. Sluníčko je vybarvuje modře, červeně i žlutě. Žluté lákají nejvíc a jsou jen dvě. Laskominy však mají tři děti.

Dědečku, nikdo není doma, nikdo to neuvidí, utrhňte mi, prosím, jednu, škemrám. I stalo se. Šťáva mi teče po bradě, po šatičkách a zkrápí i bosé nožky. Upatlaná jsem až za ušima, ale ta slast. Sedmileté tolik chutná lahodný plod a snad ještě víc přichuť zakázaného ovoce. Večer si to však oba vypijeme od babičky, ošidili jsme totiž další dvě vnoučata. A spravedlnost přece musí být.

Nový domov

Je podzim roku 1946. Válka už před časem dohřměla. Ale svět má stále ještě mnoho starostí se vším tím zlem, které napáchala. Rozhoduje se také o tom, kdo kde bude žít. Však znáte historii odchodu sudetských Němců. Pohraničí se vyprázdnilo. Ví se, že do opuštěných obydlí přijdou jacísi Češi odkudsi z Ukrajiny. Za návrat do staré vlasti bojovali ve Svobodově armádě. Pan prezident Beneš se o jejich repatriaci zasadil.

A tak se onoho podzimu rozprodává skromný majetek, odhlásili nás ze školy. Učitelka Naděžda Kirilovna odchod českých žáků oplakala slovy: Koho já teď budu učit?

Ale my jsme natěšeni na cestu, na zážitky a hlavně na nový domov. Do vlaku se dostáváme až v březnu za sněhové vánice. Cesta je věru dobrodružná. O vánocích se sice zdobily stromeček, ale copak to byl nějaký strom? Vlak se zastavil v Karpatech. Nikdo neví, proč tu stojí ani jak dlouho se nehne z místa.

Lidská drobotina se vyrojila z vagonů a rovnou na stráň až k smrkovému houští. Nikdo z nás ve svém nedospělém životě ještě neviděl tak příkrou stráň a tolik vánočních

stromků pohromadě. Snad se mezi nimi mihla i dosud nevídaná srnka. Proto je třeba si všeho toho do sytosti užít. Běháme nahoru a svištíme dolů. Pokolikáté už vlastně? Vlak se rozjíždí až k večeru vstříc nové domovině, jistě štědrější a přátelštější.

Moje nejvyšší vzdělání - Vyšší pedagogická škola v Plzni a stala jsem se učitelkou základní školy pro II. stupeň s aprobací český a ruský jazyk. Působila jsem na školách v Přimdě a Tachově 39 let jako mgr. J. Pulerová.

Otec absolvoval v Kyjevě českou pedagogickou školu, v Praze si rozšířil odbornost o speciální pedagogiku a celý život (roky neumím spočítat) působil jako učitel a speciální pedagog. Učil v Holovni České i ukrajinské, v Dědově Hoře na Volyni, v ČSR v Lískové, v Nemanicích, v Újezdě pod Přimdou a v Tachově

Závěrem

My autoři - amatéři, jsme vděčni ing. Jiřímu Hofmanovi* za pomoc, kterou nám poskytl opakovanou radou, povzbuzováním a nevšední trpělivostí, bez nichž bychom nedokázali vzpomínky napsat. Děkujeme taktéž mgr. Jiřině Pulerové za úpravu textu do srozumitelné podoby, vždyť někteří z nás mluví a píšou ještě tak, jak se to naučili na Volyni.

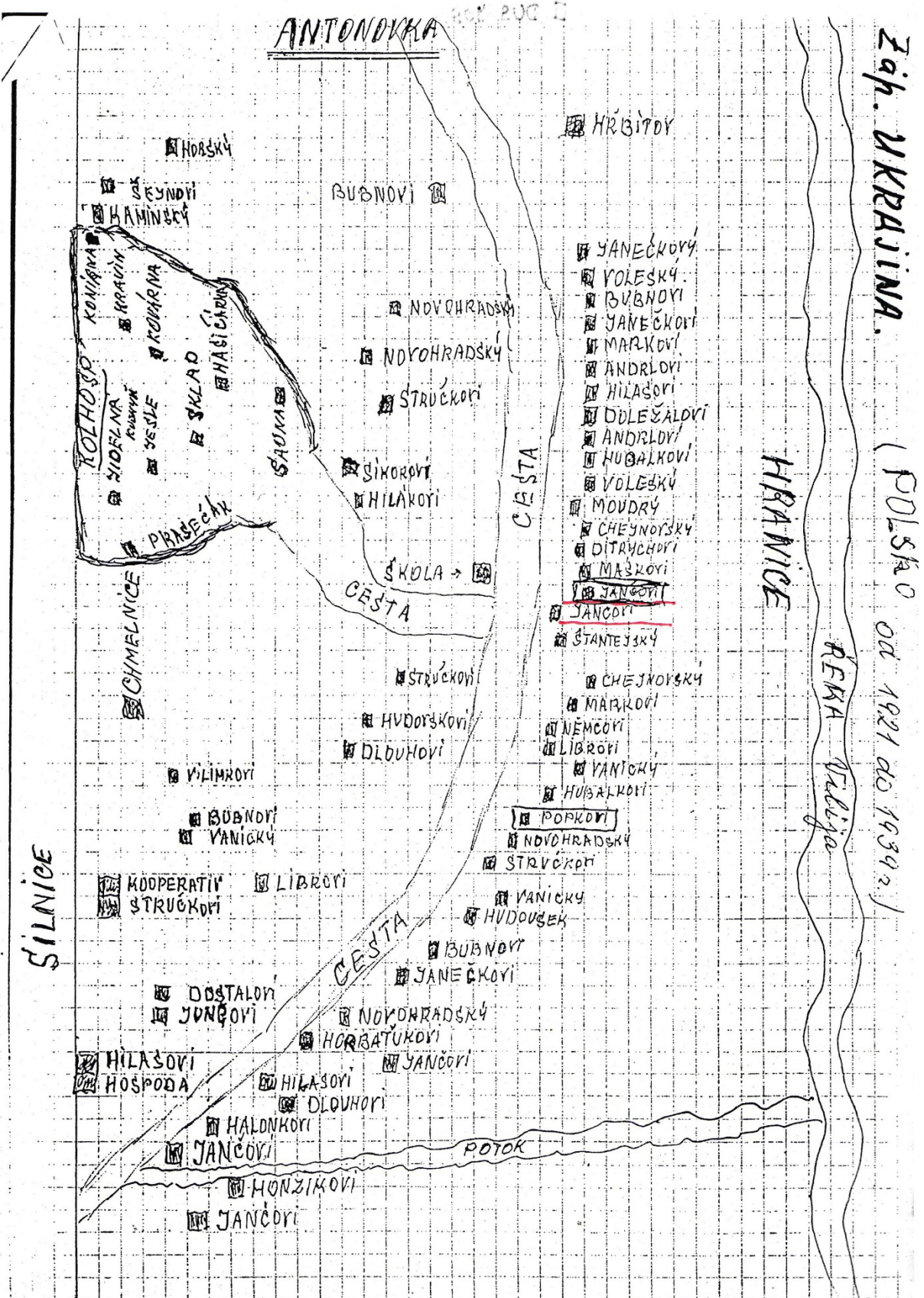
Poděkování patří i dalším pomocníkům při kompletaci a tisku: paní Věře Dobiášové (dobré duši) a Luboši Jančovi, vnukovi autora.

Vážené čtenáře - pamětníky prosíme o prominutí případných nepřesností, které mohly vzniknout díky odstupu času.

Děkujeme všem.

*plk.v.v. ing. Jiří Hofman jednatel SČVP (Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel) a člen Historicko - dokumentační komise ČSOL (Československé obce legionářské)

Zah. UKRAJINA. (POLSKO od 1921 do 1939 r.)

Holoveňská kapela Josefa Roubala r.1934

Ležící: Janča Michal (z Jedvanin), Roubal Vladimír

Sedící zleva: Zoščuk Pavel, Nestezuk, Nosek Alexandr, Roubal Josef (kapelník), Nosek Vladimír, Roubal Václav

Vzadu zleva: Chalupník Franta (Alexandr), Roubal František st., Vojta Vladimír, Lancigr Josef, Chalupník Josef, Roubal Antonín

Vzadu stojící: Janča VI. a Skazedin (nehudebníci)

Domobrana - istrebky* r. 1946

První řada: Kadlec Josef, Ukrajinec, Ukrajinec, Ukrajinec

Druhá řada: Vynikal Josef, Ukrajinec, Hlaváček Tomík, Ukrajinec, Severeňuk Saška, Ukrajinec, Janča Vladimír, Nosek

Antonín, Nosek Václav, Kopřiva Josef, Salim - velitel

Stojící: Ukrajinec, Nosek Alexandr, Ukrajinec, Novotný Vladimír, Nosek Emanuel, Vojta Vladimír, Ukrajinec

Vzadu vykukuje Nosek Josef Alex.

*istrebky - odvozeno od „istrebitělný batalion“ - vyčišťovací prapor (vojenský útvar).

Holoveň Česká, školní mládež ročník 1924-29

První řada ležící zleva: Milka Roubalová Jos., Josef Vynikal VI., Toník Nosek Václav, Marie Jančová
 Klečící zleva: Tamara Skaredinová, Vena Roubalů Jos., Popel'ová, Naďa Novotná Žeň., Milka Roubalová VI., Žoržik Hrisevič, Josef Nosek Alex., Marie Mašková, Soňa Novotná Jos.

Sedící zleva: Mílek a Vláďa Vynikalovi VI., Joza Vojta Jos., Vena Rampas, Bohouš Janča, Máňa Roubalová Jos., Toník Hlaváček, Naďa Zoščuková Pavl., Olga Novotná Žeňová, Věra Nosková Alex., Máňa Roubalová VI.

Stojící: Žeňa Pozecky, Joza Zoščuk Pavl., Slávek Chalupník, Vena Nosek Alex., Feďa Siňagin, Vláďa Nosek Václ., Slávka Vojtová Fr., Slávka Nosková Vlad'ovšová, Máňa Kopřivová.

Fotografováno v r. 1936

Václav Puler
učitel

Autoři vzpomínek:

Bohumil Janča

Olga Severeňuková a Marie Jančová
(Živná)

Vladimír Vojta

Vladimír Nosek

Vladimír Pič

Jiřina Pulerová

Opravy, vysvětlivky, doplňky k brožurce „Holoveň Česká na Volyni“

Na závěr dodatek:

Dle reemigračního průkazu Češi z Holovně Č.

- 24. 3. 1947 překročili hranici ČSR,
- 25. 3. 1947 v Košicích každý dostal 300,- Kčs,
- 28. 3. 1947 se zaregistrovali ve shromažďovacím středisku v Třemošné u Plzně.

Na plánu Holovně Č. do roku 1930 patří Chalupníková a Reštun jako na plánu roku 1930 až 1941.

Kolchoz byl založen v roce 1929. Současně byli likvidováni kulaci. V roce 1930 byly zatčeny a vysídleny dvě rodiny Bečanovi a dvě rodiny Sahulkovi.

V letech 1930 a 1931 otec pracoval v kolchoze jako skladník. Jako sklady kolchozu byly využívány špejchar a další budova u Sahulku (dlouhá cihlová budova).

Předsedou kolchozu byl Josef Kudrna (rakouský zajatec z 1. světové války, přiženil se do Holovně Č.). Odmítal spolupráci na likvidaci kulaků. Představitel sovětské moci nazval „trjapka“ (hadr). Proto byl zatčen a od té doby byl nezvěstný.

Další funkcionáři kolchozu a selsovětu museli se sovětskou mocí spolupracovat, aby nedopadli jako Kudrna.